

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**KRIMINALITA MLADISTVÝCH A JEJÍ PŘÍČINY
V JIHOČESKÉM KRAJI**

Autor práce: Miroslav Stuchel

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: JUDr. Milan Šumbera

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Milanovi Šumberovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále pak Bc. Štěpánce Válkové za provedený rozhovor.

ABSTRAKT

STUCHEL, M. *Kriminalita mladistvých v Jihočeském kraji: Bakalářská práce*, České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2017. 66 s.
Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Milan Šumbera

Klíčová slova: Mladiství, kriminalita, Jihočeský kraj

Bakalářská práce definuje základní pojmy kriminality mladistvých. Jak již z názvu vyplývá, mezi klíčové patří delikvence, kriminalita, mladistvý. Dále práce poukazuje na historický vývoj, právní úpravu a příčiny páchání kriminality mladistvých. Poslední část práce je zaměřena na páchání kriminality mladistvých v Jihočeském kraji, je obohacena řízeným rozhovorem s kriminalistou a dotazníkovým šetřením.

ABSTRACT

STUCHEL, M. *Criminality of Young Offenders and Its Causes in South Bohemia Region: Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2017. 66 p. Supervisor: JUDr. Milan Šumbera

Key words: This bachelor thesis deals with, analyses, summaries, investigates

This bachelor thesis defines the basic terms of juvenile delinquency. As stated above the key terms are delinquency, crime, juvenile. The thesis focuses on historical development, legislation and causes of juvenile delinquency. The final part of the thesis concentrates on juvenile delinquency in the South Bohemian Region and it is enriched by the direct interview with criminal investigator and a questionnaire survey.

Obsah

Úvod.....	8
Cíl a metodika bakalářské práce	9
1 Základní pojmy	10
1.1 Kriminalita.....	10
1.2 Mladistvý.....	12
2 Historie kriminality mladistvých	14
2.1 Z pohledu trestního práva.....	14
3 Legislativa.....	18
3.1 Účel a význam speciální úpravy v trestních věcech mladistvých	18
3.2 Odpovědnost a provinění.....	21
3.2.1 Odpovědnost	21
3.2.2 Provinění	22
3.2.3 Zánik odpovědnosti.....	22
3.3 Specifika v řízení ve věcech mladistvých	23
3.4 Opatření ukládaná mladistvým.....	25
3.4.1 Výchovná opatření	25
3.4.2 Ochranná opatření	27
3.4.3 Trestní opatření	29
3.5 Role probační a mediační služby.....	31
3.6 Sociálně – právní ochrana dětí	32
4 Vnitřní a vnější činitelé	33
4.1 Vnitřní činitelé.....	34
4.1.1 Psychosociální vývoj.....	34
4.1.2 Dědičnost	35
4.2 Vnější činitelé.....	36

4.2.1	Rodina	36
4.2.2	Škola.....	37
4.2.3	Média.....	38
5	Kriminalita mladistvých v Jihočeském kraji.....	40
6	Výzkumná část.....	45
6.1	Dotazníkové šetření	45
6.2	Řízený rozhovor	52
	Závěr	55
	Seznam použitých zdrojů	57
	Seznam zkratk	60
	Seznam tabulek a grafů	61
	Přílohy.....	63

Úvod

Bakalářská práce nahlíží na problematiku kriminality mladistvých, která je neustále aktuálním tématem. Kriminalita je nežádoucí sociálně patologický jev, neboli je to souhrn trestných činů spáchaných na určitém území za určité období. V této souvislosti je důležité vyložit i další pojmy, které kriminalitu mládeže zahrnují, jako je kriminologie nebo delikvence. V neposlední řadě je důležitý pojem mladistvý. Mladistvý je „ten, kdo v době spáchání provinění dovršil 15 rok a nepřekročil 18 rok svého věku“. Jedná se o specifický věk z důvodu posuzování trestnosti, proto se zde posuzuje rozumová a mravní vyspělost. Spojení těchto dvou pojmů“ kriminalita mladistvých“ znamená pro společnost nebezpečné jednání. Další zvláštností je, že mladiství se nedopouští trestné činnosti, ale provinění.

První část práce, jak již vyplývá z výše uvedeného, charakterizuje základní pojmy dané problematiky. Dále práce pohlíží na určitý historický vývoj kriminality mladistvých, který je spíše zaměřen na tvoření právní úpravy od 19. století. Pokud jsme u právní úpravy, další významnou kapitolou je legislativa, kde sehraává důležitou roli zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

Poslední část teoretické práce je věnována přiblížení průběhu trestního řízení ve věcech mladistvých a na to navazující opatření, která lze mladistvým uložit. Při výkladu dané problematiky je nejdůležitější zaměřením na původ, tedy příčiny kriminality mladistvých. Musíme brát v potaz konkrétní dispozice jednotlivce, rodinu, vrstevníky...

V praktické části je provedeno dotazníkové šetření, jeho vyhodnocení a proveden řízený rozhovor s Bc. Štěpánkou Válkovou, kurátorkou pro děti a mládež z odboru sociálních věcí a zdravotnictví Městského úřadu Vimperk (dále jen MÚ Vimperk).

Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je definovat kriminalitu mladistvých se zaměřením na vysvětlení jednotlivých pojmů a následné charakterizování kriminality mladistvých. Dále pokračuje vylíčením historického vývoje z hlediska vzniku legislativy a následným popsáním platné právní úpravy, která se kriminality mladistvých dotýká. Dílčím cílem je poukázání na zvláštnosti trestního řízení vedeného proti mladistvému a v poslední nejdůležitější části popsání příčin páčání. Dalším dílčím cílem je zjištění stavu struktury a dynamiky kriminality mladistvých v Jihočeském kraji. A na základě analýzy informací získaných z řízeného rozhovoru a dotazníkového šetření se pokusit navrhnout preventivní opatření.

Pro dosažení hlavního cíle je čerpáno z dostupné literatury, příslušných zákonů a internetových zdrojů. Součástí hlavního cíle je charakterizovat kriminalitu mladistvých jak ji definuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže a nahlédnout na její postupný právní vývoj od 19. století. Tyto údaje práce čerpá z odborné literatury a internetových zdrojů. Další část práce obsahuje popsání trestní odpovědnosti, její možný zánik a opatření, která lze mladistvým uložit. Dále definuje vnitřní a vnější činitele, kteří působí na příčiny páčání. Pro doplnění dalších důležitých informací práce čerpá z provedeného rozhovoru s kurátorkou ze sociálního odboru MÚ Vimperk, která se dlouhodobě mladistvými zabývá. Její znalosti, příklady a zkušenosti z této oblasti jsou velkým přínosem v celé práci.

Dílčím cílem je zjištění stavu struktury a dynamiky kriminality mladistvých v Jihočeském kraji. Tyto údaje jsou zjištěny pomocí dotazníkového šetření a doplněny výše uvedeným řízeným rozhovorem s kriminalistou. Dále také je pro objasnění rozdílností čerpáno z odborné literatury, internetových zdrojů a zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Dalším dílčím cílem je navrhnout preventivní opatření, která by byla nápomocná k předcházení páčání kriminality mladistvými. To je provedeno na základě analýzy informací získaných z dotazníkového šetření a řízeného rozhovoru.

1 Základní pojmy

Na úvod této práce je důležité si charakterizovat základní pojmy pro tuto problematiku. Tyto pojmy jsou všeobecně známé, ale i přesto je pro lepší pochopení důležité si některé přiblížit. Vše se odvíjí od pojmu kriminalita, který je již uveden v názvu práce. Kriminalita má svůj zabývající se vědní obor kriminologii, kde jsou dále podstatnými pojmy pachatel a oběť. Klíčovým pojmem pro tuto práci je mladistvý, který je podstatou celé práce.

1.1 Kriminalita

Kriminalitu lze považovat za zvláštní případ deviace. Pojem lze odvodit z latinského slova *crimen* – zločin.¹ Jestliže vycházíme z právního pojetí kriminality a chápeme kriminalitu jako souhrn trestních činů spáchaných za určité období na určitém území, pak můžeme čerpat základní ukazatele o stavu, vývoji a struktuře kriminality ze statistiky o počtu a struktuře evidovaných trestních činů.² V tomto pojetí můžeme hovořit o tzv. legální (právní) definici kriminality. Jde o definici užší, jež postihuje pouze jednání, které je upraveno trestními kodexy. Z hlediska pedagogického působení se jeví jako výhodnější tzv. pojetí sociologické, které je nezávislé na trestním právu. Hovoří se zde o teorii tzv. odchýlného či deviantního chování. Toto širší pojetí zahrnuje společensky nežádoucí jevy, jež nemusí být nutně regulovány trestním právem, ale s trestnou činností úzce souvisejí, předcházejí ji, nebo ji podmiňují. V současné době jsou v této souvislosti velice aktuální, a to zvláště u kriminality mládeže, fenomény jako zneužívání návykových látek, prostituce, záškoláctví, útoky z domova apod.³

Je důležité si definovat vědní obor, který se kriminalitou zabývá, a tím je kriminologie. Tento pojem se skládá z latinského slova *crimen* (zločin) a řeckého slova *logos* (věda), tedy učení o zločinu. Vytvoření pojmu se připisuje francouzskému antropologovi Topinardovi. Další, kdo použil tento pojem, pro charakteristiku své knihy „Criminologia“, byl italský právník Garofalo, výraz se všeobecně prosadil.⁴

Existují různé definice kriminologie. Například Kaiser⁵ považuje kriminologii za uspořádaný celek empirického vědění o zločinu, zločinci, negativní sociální „nápadnosti“ a o kontrole tohoto chování. Navzdory odchýlným akcentům existuje shoda v tom, že kriminologická věda se zabývá zločinem, zločincem a obětí zločinu,

¹ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 14.

² CEJP, M. *Aplikace výzkumných metod a technik v kriminologii*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. s. 7.

³ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 14-15.

⁴ KAISER, G. *Kriminologie*. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 1994, s. 1.

⁵ KAISER, G. *Kriminologie*. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 1994. s. 1.

stejně tak jako kontrolou zločinnosti do té míry, do jaké jde o výkon kriminálních sankcí, prognózu a zacházení s pachatelem.

Nejstručnější pojem kriminologie uvádějí Novotný a Zapletal.⁶ Autoři definují kriminologii jako vědu o kriminalitě (zločinnosti), o jejích pachatelích a obětech a o její kontrole.

Kuchta a Válková⁷ definují kriminologii jako společenskou disciplínu, zabývající se jak jednotlivci (pachatelem, obětí, orgánem trestní justice, apod.), tak společnostmi jako celkem i sociálními skupinami, které jí tvoří (např. preventivní programy určené pro konkrétní sociální komunity, statistické analýzy zahrnující vybrané regiony nebo celé státní území).

Ve starších učebnicích Nezkusil⁸ definuje československou kriminologii jako vědní obor, který se zabývá stavem (strukturou a dynamikou) zločinnosti, jejími příčinami a podmínkami, dále osobností pachatele, jakož i prevencí, tj. opatřeními a prostředky uplatňovanými v boji proti tomuto nežádoucímu jevu v socialistické společnosti.

Shrneme-li výše uvedené definice, je zřejmé, že kriminologie získává poznatky prostřednictvím výzkumu o stavu, struktuře a vývoji kriminality, pachatelích a obětech. Osobnost pachatele je v kriminologii chápána jako organizovaný, dynamický a interindividuálně odlišný celek psychofyzických dispozic, determinujících průběh a projevy psychických procesů (reakcí), odrážející se v chování a jednání.⁹ Trestná činnost škodí společnosti jako celku. Naprostá většina konkrétních trestních činů působí újmu též jednotlivým osobám – poškozuje nebo ohrožuje je na životě, zdraví, majetku, cti, svobodě nebo jiných právech. Osoba takto dotčena trestným činem se označuje jako oběť a jí se zabývá viktimologie (z latinského *victima* - oběť).¹⁰ V každé společnosti se může stát kdokoliv obětí trestného činu. Prostá zkušenost však ukazuje, že pravděpodobnost stát se obětí není v populaci rozložena rovnoměrně: taxikáři jsou oběťmi loupeží častěji než traktoristé, policisté jsou ve službě častěji fyzicky napadáni než soudci. Již z toho se dá usuzovat, že riziko stát se obětí trestného činu závisí mimo jiné na vlastnostech, zaměstnání, sociální roli a chování osoby nebo skupiny osob. K

⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. s. 15.

⁷ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005. s. 1.

⁸ NEZKUSIL, J. a kol. *Československá kriminologie*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1978. s. 8.

⁹ NOVOTNÝ O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 119.

¹⁰ NOVOTNÝ O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 150.

vyjádření stupně tohoto rizika se užívá pojem viktimnost. Viktimnost je disponovanost jedince nebo skupiny osob stát se obětí trestného činu.¹¹

1.2 Mladistvý

Delikvence mládeže patří v současnosti mezi hlavní kriminologická témata. Pojem delikvence na rozdíl od kriminality zahrnuje i skutky, které nejsou trestnými činy například z důvodu vyloučení trestní odpovědnosti pachatele pro nedostatek věku (osoba mladší patnácti let).¹² Studium problémového a nezákonného chování dětí a jeho souvislostí je obecně považováno za velmi důležité, protože právě v raném věku člověka existuje největší pravděpodobnost jeho nápravy a opětovné integrace do společnosti.¹³ Pojem mládež je nadřazeným pojmem pro dvě věkové skupiny, dvě kategorie osob: pro děti mladší 15 let a pro mladistvé. Dělení je významné pro určení, v jakém systému odpovědnosti budou tyto osoby posuzovány a jaké budou následky v jejich protiprávních jednání.¹⁴ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže definuje termín „mládež“ jako „dětí mladší 15 let a mladiství“, přičemž „dítětem mladším 15 let je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil 15 rok věku“. Tento zákon dále vymezuje pojem mladistvý jako „ten, kdo v době spáchání provinění dovršil 15 rok a nepřekročil 18 rok svého věku“. Při posuzování, zda jde o mladistvého, je třeba přihlížet k ustanovení trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., a počítání času (časového určení) v trestním právu. Za mladistvého je proto možno považovat pachatele až dnem, který následuje po dni, kdy pachatel dovršil patnáctý rok věku. Proto osoba, která se dopustila činu naplňujícího jinak znaky některého trestného činu v den patnáctých narozenin, není pro nedostatek věku trestně odpovědná. Naproti tomu za mladistvého se považuje ještě pachatel, který spáchal provinění v den svých osmnáctých narozenin. Za mladistvou ve smyslu trestního práva se považuje i osoba, která z hlediska občanského práva nabyla plné svéprávnosti, a to přiznáním svéprávnosti nebo uzavřením manželství před dovršením osmnácti let (zletilosti).¹⁵

Dalším termínem je „provinění“, které v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže nahrazuje u mladistvých starší termín „trestný čin“, který je v současnosti užíván podle

¹¹NOVOTNÝ O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 152.

¹²FIRSTOVÁ J., *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 15.

¹³MORAVCOVÁ E., PODANÁ Z., BURIÁNEK J. a kol., *Delikvence mládeže Trendy a souvislosti*. Praha : Nakladatelství Stanislav Juhaňák – TRITON, 2015. s. 13.

¹⁴JELÍNEK J., MELICHAROVÁ D., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. vyd. 1. Praha: Linde a.s, 2004. s. 7.

¹⁵ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 437.

trestního zákona, pouze pro osoby starší 18 let.¹⁶ Nejedná se o samostatnou kategorii trestních činů, ale jedná se jen o pouhé odlišné pojmenování trestného činu.¹⁷

Shrneme-li to stručně, tak vědní obor, který se kriminalitou zabývá je kriminologie. Kriminalitou mladistvých z pohledu trestněprávního rozumíme osoby s věkovou hranicí 15 až 18 let, kteří se dopouštějí tzv. provinění.

¹⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s.452.

¹⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 438.

2 Historie kriminality mladistvých

2.1 Z pohledu trestního práva

Počátky samostatného systému justice nad mládeží lze u nás i ve světě datovat na přelom devatenáctého a dvacátého století, kdy v roce 1899 došlo ve státě Illinois v USA ke zřízení prvního řádného soudu pro mladistvé. Charakteristickým rysem tohoto soudu byla skutečnost, že soud disponoval jak pravomocí civilněprávní, vykonávanou nad mládeží ohroženou, naroušenou či jinak zanedbanou, tak pravomocí trestněprávní ve věcech mládeže delikventní. V následujícím období začaly být postupně konstituovány obdobné soudy mládeže i v evropských zemích (například v Německu byly první zvláštní soudy mládeže zřízeny v roce 1908 a samostatný zákon o soudnictví nad mládeží byl přijat v roce 1923).¹⁸

Myšlenka samostatného trestního práva mládeže na území České republiky se objevila již za bývalého Rakouska-Uherska, když v roce 1907 a znovu v roce 1909 byla předložena tehdejší panské sněmovně komplexní osnova Zákona o trestání a trestní ochraně osob mladistvých. Tyto osnovy však nebyly přijaty a úsilí o samostatné trestní právo a soudnictví ve věcech mládeže došlo svého naplnění až po vzniku samostatného Československa v roce 1931 přijetím zákona č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží (dále jen zákon o trestním soudnictví nad mládeží), který nabyl účinnosti dne 1. října 1931. Tento na svou dobu velmi moderní zákon byl uvozen slovy důvodové zprávy, která velmi přesně vystihla potřebu nového přístupu k trestnímu právu mládeže, když se zde uvádělo: „Je již obecným míněním celého kulturního světa, že zločinnosti mládeže nestačí čelit trestem, nýbrž je potřebný zjišťovat i a potírat i ono skryté zlo, zaviněné často hlubšími individuálními a sociálními příčinami, ležícími i mimo osobu pachatelovu, bývá někdy větší, než jak by se dalo souditi z trestného činu, a stává se zhusta pramenem zločinnosti ve věku dospělém. Čeliti tomuto zlu zavčas, a to nejen trestem, který je tu často prostředkem neúčinným, nespravedlivým, ba i nebezpečným, nýbrž i opatřeními výchovnými, směřujícími hlavně k mravní záchraně a k polepšení mladistvého, je tu příkazem humanity a rozumné kriminální politiky. Větší péče a vyšší náklad věnované státem i společností na polepšení mladistvých provinilců jsou jistě prací a kapitálem, které časem ponесou dobré ovoce“.¹⁹ Přestože pozdější totalitní komunistický režim vývoj samostatného trestního práva mládeže přerušil,

¹⁸ ŠÁMAL P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 433.

¹⁹ ŠÁMAL P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 434.

neztratilo znění tehdejší důvodové zprávy, byť s jistým nádechem minulosti, ani dnes nic na své aktuálnosti.²⁰

Z pohledu soudnictví došlo od 1. ledna 1909 na území českých zemí v rámci tehdejšího Rakouska-Uherska u okresních soudů ke sloučení pravomoci poručenské s pravomocí v trestních věcech. U ostatních soudů se trestní věci mladistvých přikazovaly jednomu specializovanému soudci nebo senátu. Takovým soudům či specializovaným senátům měly být poskytnuty odděleně umístěné místnosti, a pokud to nebylo možné, mělo být líčení proti mladistvým prováděno alespoň v jinou dobu než proti dospělým. První zákon o soudnictví nad mládeží byl přijat v Rakousku v roce 1928, tedy až po rozpadu Rakousko-Uherska.²¹ Zákon o trestním soudnictví nad mládeží také komplexně upravil hmotné trestní právo, kdy nově vymezil účel trestního řízení u mladistvých a vytvořil organizaci specializovaných trestních soudů mládeže, které však byly i nadále součástí jednotného systému obecného trestního soudnictví (nebyly vytvořeny organizačně samostatné „soudy mládeže“, které by slučovaly soudy poručenské a soudy trestní). U krajského soudu byl zřízen zvláštní senát, nazývaný senát mládeže, a u okresního soudu byl stanoven soudce mládeže. Tito soudci měli být co nejpečlivěji vybráni s ohledem na svou kvalifikaci, což obdobně platilo i pro výběr žalobců mládeže. Soudce mládeže působící u okresního soudu byl v některých věcech pověřen i agendou soudce poručenského, jinak však byla pravomoc soudce trestního a pravomoc soudce poručenského zákonem přesně rozlišena. Trestná činnost se pak zásadně projednávala v trestním procesu, přičemž však zákon o trestním soudnictví nad mládeží obsahoval řadu ustanovení směřujících především ke zjednodušení řízení, neboť bylo třeba zajistit jeho výchovný cíl. Tento zákon poskytoval možnost využít tzv. osob převzvedných, které vypovídaly o poměrech mladistvého. Ještě před vydáním uvedeného zákona bylo umožněno nařízením ministerstva spravedlnosti z roku 1903 nahradit uvalení vazby u mladistvého jeho uzavřením v příslušném ústavě pro mládež (např. v útulku „Dobrý pastýř“ pro chlapce či „Záchrana“ pro dívky), což byly účinné alternativy k nahrazení vazby. Zákon o trestním soudnictví nad mládeží pak kladl velký důraz na spolupráci a součinnost s pomocnými zařízeními pro péči o provinilou mládež. Tento na tehdejší dobu velmi progresivní zákon byl bez náhrady zrušen trestním zákonem z roku 1950 (zák. č. 86/1950 Sb.), kterým byla trestněprávní i trestněprocesní ustanovení upravující problematiku mladistvých členěna do obecných trestněprávních

²⁰ ŠÁMAL P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 434.

²¹ ŠÁMAL P., MUSIL J., KUČHTA J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 637.

předpisů, a proto od tohoto roku nelze již u nás hovořit o samostatném systému soudnictví nad mládeží, byť některé zásady řízení proti mladistvým byly i nadále zachovány.²²

V roce 1961 vstoupily v účinnost dva zcela nové trestní kodexy – z. č. 140/1961 Sb., trestní zákon a zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád. Zůstalo zachováno posuzování trestnosti pachatelů z řad mládeže podle jejich rozumové a mravní vyspělosti a podle závažnosti (nebezpečnosti) spáchaného trestného činu. Snahou bylo také nadále naplňovat výchovný účel trestného řízení. Jako trest mohl být uložen mladistvému pouze trest odnětí svobody (se sníženými hranicemi trestních sazeb), propadnutí věci a pokud byl mladistvý výdělečně činný, bylo mu možno uložit i nápravné opatření (zrušeno v roce 1990) či peněžitý trest.²³

Reforma trestního práva, která byla prováděna po roce 1989 prostřednictvím početných novel trestního zákona, a doplnění trestního řádu se legislativní úrovní soudnictví ve věcech mládeže významněji nedotkla, ale projevila se spíše tím, že aplikační praxe začala u mladistvých více využívat nových trestně právních institutů. V oblasti sankcí byla nová alternativa k trestu odnětí svobody ve formě obecně prospěšných prací, v oblasti trestního řízení pak nově zakotvené odklony v podobě podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání. Navzdory tomuto příznivému vývoji nebylo však stále možné reagovat na všechna specifika delikventní mládeže tak, jak by na základě kriminologických poznatků a dobrých zkušeností ze zahraničí bylo optimální. V rámci Komise pro rekonstrukci trestního práva hmotného proto začala na přípravě samostatného zákona regulujícího problematiku zacházení s delikventní mládeží pracovat v roce 1997 skupina pověřených odborníků Ministerstva spravedlnosti. Po různých peripetiích, které poznamenaly průběh parlamentního projednávání, byl návrh zákona parlamentem schválen v roce 2003. V závěrečné fázi projednávání zákona z něj nicméně „vypadla věková kategorie tzv. mladých dospělých, tj. 18 až 20-ti letých, kteří se nakonec pod režim této speciální normy nedostaly a vztahuje se na ně tudíž i nadále trestní zákon. Schválený zákon o soudnictví ve věcech mládeže nabyl účinnosti dne 1. 1. 2004, tím byla završena významná etapa reformního procesu v oblasti trestní politiky uplatňované v České republice vůči delikventní mládeži.“²⁴

²² ŠÁMAL P., MUSIL J., KUČHTA J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 637-638.

²³ ZEŽULOVÁ J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova universita, 1997. s. 100.

²⁴ ŠÁMAL P., MUSIL J., KUČHTA J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 638-639.

Tato kapitola popisuje historický vývoj právní úpravy kriminality mladistvých od přelomu 19. století až po současnost. Jedná se o velmi složitý proces, který byl pro mladistvé velkým přínosem a to z důvodu, že např. ve středověku byli mladiství trestáni jako dospělí. První soud pro mladistvé byl zřízen v USA na konci 19. století. Na území České republiky vznikl zákon o trestním soudnictví nad mládeží až v roce 1931 po vzniku samotného Československa, což bylo pro mladistvé benevolentnější z důvodu, že někteří mladiství nejsou schopni zcela rozpoznat důsledky svého chování.

3 Legislativa

Přijatý zákon o soudnictví ve věcech mládeže významně mění a doplňuje dosavadní českou právní úpravu sankcionování mládeže a řízení ve věcech mladistvých.²⁵

3.1 Účel a význam speciální úpravy v trestních věcech mladistvých

Od osmdesátých let 20. století se do popředí pozornosti trestních politiků, právníků a kriminologů dostávají strategie a programy označované jako restorativní justice, volně přeloženo obnovující spravedlnost. I ony jsou, podobně jako preventivní strategie, zaměřeny na faktory významně ovlivňující kriminalitu, avšak zároveň se zabývají i konkrétním trestným činem, ke kterému již došlo. Úhel pohledu se však u restorativně orientovaných přístupů oproti tradičnímu trestně represivnímu pojetí výrazně liší, neboť usilují především o obnovu trestným činem narušených vztahů. Jejich hlavním cílem je vytvořit vhodný rámec pro maximální zapojení všech, kterých se daná trestná činnost týká, tj. pachatele a oběti. Ukazuje se, že tento způsob reakce na kriminalitu, kdy delikventní jedinec přebírá odpovědnost za svůj čin a podílí se aktivně na odčinění způsobené újmy, se osvědčuje především u pachatelů z řad dospívajících, neboť eliminuje jejich stigmatizaci a zároveň působí výrazně výchovněji než pouhé formální odsouzení k odosobněné trestní sankci. Právě proto byly myšlenky a principy restorativní justice zvoleny jako klíčové trestněpolitické východisko pro koncepci nového zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Výrazná odlišnost restorativně pojaté koncepce byla sama o sobě dostatečně pádným důvodem pro samostatné právní normy před zvláštním oddílem začleněním do obecného trestního kodexu. Nadto bylo možné v rámci speciální normy upravit i problematiku dětí mladších 15 let, které se dopustily činu jinak trestného. Obou těchto věkových kategorií se týká také uvozující ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže vyjadřující jeho účel a filozofii, ze kterého zákonodárce vycházel. Cílem zákona je dosažení pozitivních výsledků v oblasti zamezování delikvence mládeže použitím takových metod, které dospívajícího vedou jednak k tomu, aby přestal páchat trestné činy a přispěl k odčinění vzniklé újmy, jednak si našel společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumového vývoji. Těmto cílům má sloužit i řízení vedené tak, aby přispívalo předcházení zamezování páchaní protiprávních činů. Proto je třeba v řízení podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže postupovat s přihlédnutím k věku, zdravotnímu stavu, rozumové a mravní

²⁵ JELÍNEK J., MELICHAROVÁ D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. vyd. 1. Praha: Linde a.s, 2004. s. 3.

vypěstlosti osoby, proti níž se vede, aby její další vývoj byl co nejméně ohrožen a aby projednávané činy a jejich příčiny i okolnosti, které je umožnily, byly náležitě objasněny a za jejich spáchaní byla vyvozena odpovědnost podle tohoto zákona. Zdůrazněn je i význam spolupráce specializovaných policejních a justičních orgánů s příslušným orgánem sociálně – právní ochrany dětí. Pouze v případě, že by zvláštní způsoby řízení a opatření sledující obnovení narušených sociálních vztahů a prevenci protiprávních činů nevedly k dosažení účelu zákona, lze použít i trestní opatření.²⁶ Trestní represe se uplatní jako krajní prostředek jen v nejzávažnějších případech, v nichž jiné prostředky společenského, resp. právního působení nedostačují, a jen jestliže je tato represe účinná a účelná.²⁷

Významné specifikum, které výrazně odlišuje trestní řízení upravené v trestním řádu, od řízení vedeného podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, je vtěleno v zásadě upravené v obecné podobě, ve smyslu které je třeba chránit osobní údaje osoby, proti níž se řízení vede, a její soukromí, aby byla chráněna před škodlivými vlivy. Konkrétně je pak tento princip promítnut v dalších ustanoveních zákona o soudnictví ve věcech mládeže.²⁸ Tato základní zásada trestního řízení ve věcech mladistvých se dotýká ovšem i zásady presumpce neviny. Klade si za cíl omezení difamujících účinků trestního řízení na mladistvého, ke kterým může přispět i činnost sdělovacích prostředků a zveřejňování informací o trestním řízení. Právní ochrana soukromí mladistvého vyplývá také z řady mezinárodních smluv, např. Mezinárodního paktu o občanských a politických právech nebo Všeobecné deklarace lidských práv.²⁹

Na paměti je přitom třeba mít, že vše výše uvedené se vztahuje jak na věkovou kategorii mladistvých, tak na trestně neodpovědné děti mladší patnácti let. Ostatně pokud jde o věkovou hranici oddělující „trestně neodpovědné“ dětství od již přinejmenším „relativně trestně odpovědného“ mládí, nelze pokládat dovršení určitého věku – např. 13,14,15 nebo 16 let – za takový somatický, mentální, osobnostní a mravní zlom, který by zdůvodňoval naprosto odlišný trestně – politický přístup, jak se to často populisticky orientovaní zákonodárci snaží občanům namluvit v souvislosti s debátami o tom „jak efektně, snadno a pokud možno bez jakékoliv investice ze strany společnosti snížit kriminalitu“. I z tohoto důvodu lze nalézt (nejen pokud jde o institucionální

²⁶ ŠÁMAL P., MUSIL J., KUČHTA J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 639-640.

²⁷ JELÍNEK J., MELICHAROVÁ D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. vyd. 1. Praha: Linde a.s, 2004. s. 10.

²⁸ ŠÁMAL P., MUSIL J., KUČHTA J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 641.

²⁹ JELÍNEK J., MELICHAROVÁ D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. vyd. 1. Praha: Linde a.s, 2004. s. 90.

zajištění a organizaci soudnictví ve věcech mládeže, ale i pokud jde o některé ryze procesní instituty) mezi oběma jinak odlišnými typy řízení podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže – trestního řízení v trestních věcech mladistvých a občanskoprávního řízení ve věcech trestně neodpovědných dětí – řadu podobností. Ty vyplývají právě z podstaty věci, kterou reprezentuje zájem respektovat na straně jedné zásadní rozdíly mezi řízením trestním a řízením civilním, na straně druhé náležitě zohledňovat fázi vývoje, ve které se dospívající jedinec v době spáchání protiprávního činu právě nachází, s cílem jeho život zásadně pozitivně ovlivnit. Je nutné mít k dispozici speciální právní úpravu, která tuto flexibilitu umožňuje. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže je konstruován tak, že obsahuje jednu část, která se vztahuje na obě věkové kategorie a je pro výklad a pochopení podstaty a účelu zákona klíčová (hlava I.), a další dvě části, na prvý pohled naprosto odlišné, vycházející z rozdílného abstraktního pojetí odpovědnosti ve smyslu trestního a civilního práva a tomu korespondujícím typům trestního či civilního procesu (hlava II. a hlava III.). Protože však účel, podstata, základní principy a organizace výkonu soudnictví ve věcech mládeže jsou upraveny právě v hlavě I., společné oběma věkovým kategoriím, je třeba i při aplikaci ustanovení obsažených v dalších hlavách zákona tuto skutečnost neztratit ze zřetele. Bez tohoto, legislativně do první hlavy vtěleného „ideového pojítka“, by zákon o soudnictví ve věcech mládeže ostatně nemohl plnit úkoly, které v § 1 odst. 230, projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší 15 let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opáření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající k jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem, řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo předcházení a zamezování páčání protiprávních činů.³¹ Zákon pokládá za samozřejmé, že aplikační praxe bude přihlížet ke schopnostem a rozumovému vývoji těch, kteří se dopustili protiprávních činů.³² Fakt, že věková kategorie 18-20letých (tzv. mladých dospělých) byla z věcné působnosti zákona o soudnictví ve věcech mládeže v závěrečné

³⁰ ŠÁMAL P., MUSIL J., KUČHTA J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 641.

³¹ JELÍNEK J., MELICHAROVÁ D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. vyd. 1. Praha: Linde a.s, 2004. s. 5.

³² ŠÁMAL P., MUSIL J., KUČHTA J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 641.

fázi jeho projednávání vyloučena, je v tomto smyslu prohrěškem proti konzistentně čistšímu a komplexnějšímu řešení problematiky delikventní mládeže.³³

3.2 Odpovědnost a provinění

Kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný. Mladistvý je pojem trestního práva, se kterým je spojen počátek trestní odpovědnosti fyzické osoby za spáchané provinění, tj. trestný čin mladistvého.³⁴

3.2.1 Odpovědnost

Pachatelem provinění může být podle našeho trestního práva tedy pouze osoba fyzická, která je v době činu přičetná, dovršila patnáctý rok věku, je rozumově a mravně vyspělá a podle okolností je charakterizována zvláštními znaky (tzv. konkrétní subjekt, tzv. speciální subjekt). Toto vyplývá z ust. § 5 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže jednotně „*mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný*“.³⁵ Rozumová a mravní vyspělost má dvě složky, které se vzájemně ovlivňují a tvoří z hlediska vývoje mladistvého do značné míry celek. Obecně je složka rozumového vývoje charakterizována tak, že zahrnuje postupně individuální nabývání schopnosti pojmového myšlení, přičemž stupeň takového vývoje je určován dosaženou úrovní tohoto myšlení. Za mravní vývoj osobnosti mladistvého se pak považuje proces, v němž si osobnost mladistvého v průběhu individuálního rozvoje osobnosti osvojuje normy chování, které platí v daném období rozvoje společnosti, a tyto přeměňuje na osobní a morální kvality. V závislosti na biologickém a psychickém zrání osobnosti mladistvého získává rozumová a mravností vyspělost trvalejší ráz. Nedostatečná rozumová a mravní vyspělost mladistvého není projevem chorobného stavu (např. mentální retardace), nýbrž pouze důsledkem neukončeného procesu dospívání dítěte. Jde o otázku, kterou v případě pochybností o rozumovém a mravním vývoji konkrétního mladistvého musí řešit dva znalci, a to jeden znalec z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a druhý znalec z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky, odvětví psychologie, oba se specializací na dětskou psychiku, kteří by měli zásadně podat své posudky na základě potřebných

³³ ŠÁMAL P., MUSIL J., KUČHTA J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 641-642.

³⁴ JELÍNEK J., MELICHAROVÁ D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. vyd. 1. Praha: Linde a.s., 2004, s. 7.

³⁵ JELÍNEK J., MELICHAROVÁ D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. vyd. 1. Praha: Linde a.s., 2004. s. 13.

vyšetření, společných konzultací a ve vzájemné návaznosti. Na rozdíl od obecné přičetnosti podle trestního zákoníku, která je vázána na duševní poruchu jako projev chorobného stavu a jež se může uplatnit i u mladistvých, je pojem relativní či podmíněné přičetnosti vázán na rozumovou a mravní vyspělost, která však není projevem choroby, ale pouze důsledkem toho, že dospívání dítěte je proces, který neprobíhá u každého dítěte stejně, resp. ve stejném časovém období.³⁶

3.2.2 Provinění

Z hlediska zákona o soudnictví ve věcech mládeže ze strany mladistvého se u protiprávního jednání jak jsem již shora uvedl, jedná jen o provinění, které v sobě neobsahuje tak výrazné odsouzení a tím i stigmatizující prvky, jako je tomu u termínu trestný čin, resp. přečin nebo zločin, příp. i zvlášť závažný zločin u dospělých pachatelů (srov. k tomu i některé další evropské úpravy trestního práva mládeže, např. podle § 1 odst. 1 německého JGG se protiprávní čin mladistvého označuje jako „provinění“). Nevhodnost použití termínu trestný čin u kategorie mladistvých pachatelů vyplývá z toho, že pojem trestný čin nevyjadřuje přesně podstatu jednání mladistvého, poněvadž vzhledem k zvláštní povaze trestní odpovědnosti mladistvého je společnost za jeho trestnou činnost při nejmenším spoluodpovědná, neboť se jí nepodařilo vytvořit vhodné výchovné prostředí pro zajištění jeho náležitého vývoje, a to zejména v takových případech, kdy mladistvý musel vzhledem k nefunkční rodinné výchově vyrůstat v nevhodném výchovném prostředí nebo dokonce ústavním zařízení, které bohužel často samo přispělo k jeho delikventním projevům.³⁷

3.2.3 Zánik odpovědnosti

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže rozšiřuje důvody zániku trestní odpovědnosti (trestnosti) u mladistvých o zvláštní ustanovení o účinné lítosti, a to s ohledem na specifické rysy této věkové kategorie. Účinnou lítost je možno uplatnit jen u provinění, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Následek zde musí být dobrovolně, a to z pravidla aktivním přičiněním pachatele, buď odstraněn, napraven, anebo se mladistvý musí alespoň pokusit o jeho odstranění nebo napravení. Podmínkou účinné lítosti jak v případě odstranění nebo napravení způsobeného následku, tak i v případě pokusu o jeho odstranění nebo napravení je dobrovolné jednání mladistvého, tedy jednání z vlastní

³⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 440-441.

³⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 438-439.

vůle. Jako další podmínku zákon požaduje, aby čin, jehož trestnost má zaniknout, neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost, čímž zdůraznil jak ochranu soukromého zájmu poškozeného, tak ochranu veřejného zájmu týkajícího se společnosti. Další možností zániku trestní odpovědnosti je promlčení doby. S přihlédnutím k tomu, že včasná reakce na spáchané provinění je u mladistvých pachatelů mimořádně důležitá, upravuje ustanovení zákona o odpovědnosti mladistvých, o promlčení trestního stíhání (přesněji trestní odpovědnosti) odlišně od trestního zákoníku promlčecí doby, které jsou zde stanoveny oproti obecné úpravě ve značně kratším trvání. Trestnost činu mladistvého zaniká uplynutím promlčecí doby, jež činí.³⁸

- a) deset let, jde-li o provinění, na které trestní zákoník stanoví výjimečný trest,
- b) pět let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně deset let,
- c) tři léta u ostatních provinění.³⁹

3.3 Specifika v řízení ve věcech mladistvých

Veškeré úkony vykonávané policejními orgány, státními zástupci a soudy pro mládež podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže ve spojení s trestním řádem, a to v kterémkoli stádiu trestního řízení, musí být prováděny tak, aby byl naplněn výchovný účel řízení, vzat v úvahu věk a duševní vyspělost mladistvého a zároveň byla šetřena jeho osobnost, aby nedošlo k ohrožení jeho dalšího vývoje a k narušení jeho psychické a sociální rovnováhy. Důraz je kladen na kvalifikované provedení těchto úkonů, a proto i orgány činné podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže v přípravném řízení mají být zajištěny soudci mládeže, státními zástupci a policisty, specializovanými na věci mládeže. V zájmu posílení výchovného působení řízení ukládá výše uvedený zákon o soudnictví ve věcech mládeže, povinnost spolupracovat s orgánem sociálně – právním ochrany dětí, se zájmovými sdruženími občanů a s osobami realizujícími probační programy. Cílem takové spolupráce je vytvořit podmínky pro individuální přístup k řešení jednotlivých věcí, včas reagovat na potřeby a zájmy mladistvých poškozených a všech dalších subjektů dotčených trestnou činností. Zákon toto působení výslovně uvádí jako jeden ze způsobů jak zamezit pokračování a opakování kriminality mladistvých. Tomu korespondující je na druhé straně oprávnění těchto subjektů upozorňovat příslušné orgány, že došlo ke spáchání provinění, a tím iniciovat vhodnou a včasnou sociální reakci. Zároveň získávají možnost podílet se na výkonu soudních

³⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 443-446.

³⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 446.

rozhodnutí a spolupůsobit při nápravě mladistvých a při vytváření vhodného sociálního zázemí. Konkrétním vyjádřením těchto principů a postulátů je postup, kterým se v rámci dokazování zjišťují poměry mladistvého. Orgány jsou zavázány provádět všechna šetření potřebná pro poznání osobnosti a dosavadního způsobu života mladistvého co nejpečlivěji, aby na základě takto získaných poznatků, včetně těch, které se týkají stupně jeho rozumového a mravního vývoje, bylo možno uložit optimální výchovné, ochranné nebo trestní opatření. Aby mohl být tento náročný úkol splněn co nejlépe, ukládá se zjištění osobních, rodinných a sociálních poměrů mladistvého a vypracování písemné podrobné zprávy orgánu sociálně právní ochrany dětí, popř. též probační a mediační služby.⁴⁰

Zákon věnuje také pozornost i dalším úkonům, jako je např. výslech mladistvého, který musí vždy proběhnout ohleduplně a šetřit jeho osobnost, konfrontace je připuštěna jen výjimečně, a to i v řízení před soudem, osobě mladistvé nelze vydat trestní příkaz.⁴¹ Nepochybně nejvýznamnějším právem mladistvého je jeho právo na nutnou obhajobu. Dále rozsáhlými právy disponuje jeho zákonný zástupce, kterým je kterýkoli rodič, osvojitel nebo poručník. V případech, kdy zákonný zástupce nemůže vykonávat svá práva, nebo mladistvý nemá zákonného zástupce, stanoví se mladistvému opatrovník.⁴²

Co se týká vazby mladistvého, zákonodárce ji označuje za krajní prostředek, ke kterému se lze uchýlit jen v případech, kdy jinak postupovat nelze. Mladiství jako jedinci s neukončeným psychickým a somatickým vývojem jsou z pravidla senzibilní na sociální izolaci, kterou s sebou náhlá ztráta osobní svobody nese, čímž se zvyšuje výrazně riziko negativních vedlejších důsledků. Nepříznivý vliv pobytu ve vazbě byl u mladistvých spolehlivě prokázán jak kriminologickými výzkumy, tak poznatky z aplikační praxe, a proto by měla být vazba striktně omezena jen na případy nejzávažnější, ať už vzhledem k nebezpečnosti a stupni narušení osobnosti mladistvého nebo vzhledem k mimořádně závažné povaze spáchaného provinění. Mimo standardní formy náhrady vazby (záruka, dohled, slib nebo peněžitá záruka) se zavedla u mladistvých ještě jedna další možnost, která představuje umístění v péči důvěryhodné osoby. Tento nový institut vychází z osvědčených zahraničních zkušeností, že mnohdy stačí k tomu, aby bylo dosaženo účelu vazby, razantně změnit nevhodné výchovné

⁴⁰ ŠÁMAL P., MUSIL J., KUČHTA J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 636.

⁴¹ ŠÁMAL P., MUSIL J., KUČHTA J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 636-637.

⁴² ŠÁMAL P., MUSIL J., KUČHTA J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 650.

prostředí mladistvého jeho svěřením odpovědné dospělé osobě, používající náležitou autoritu, a nebo i jen zvýšenou péčí. K tomu je potřeba, aby byly splněny určité podmínky, především důvěryhodnost pověřené pečující osoby a souhlas mladistvého.⁴³

3.4 Opatření ukládaná mladistvým

Na rozdíl od obecné právní úpravy pro dospělé pachatele obsažené v trestním zákoně, která rozlišuje mezi tresty a ochrannými opatřeními jako dvěma druhy trestně právních sankcí, zákon o soudnictví ve věcech mládeže používá pro možné právní následky spáchaného provinění souhrnné označení „opatření“, které také lépe vystihuje specifickou povahu společenské reakce na provinění spáchané mladistvým. Hovoříme o tzv. monistickém systému sankcí, ve kterém jsou vedle sebe zařazena opatření výchovná, ochranná opatření a trestní opatření. Opatření ukládaná mladistvým navazují na Listinu základních práv a svobod, že nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu. V obecné rovině je účelem opatření ukládaných mladistvým zejména výchova a náprava narušených jedinců, jejich sociální integrace a reintegrace. Trestní právo mladistvých je orientováno zejména do budoucnosti. Mimo formulovaný účel opatření má ještě každé opatření ukládané mladistvým formulován svůj vlastní účel.⁴⁴

3.4.1 Výchovná opatření

Na prvním místě zákon o soudnictví ve věcech mládeže uvádí výchovná opatření, která mají zásadní význam, protože pomocí nich lze velmi účinně reagovat na aktuální životní poměry mladistvého, na jeho osobní poměry a také na příčiny stíhaného provinění. Výchovná opatření totiž usměrňují způsob života mladistvého a tím podporují a zajišťují jeho výchovu.⁴⁵ V systému sankcí představují nejmírnější druh sankce, jsou projevem zásady pomocné role trestní represe.⁴⁶

Druhy výchovných opatření jsou:

- a) Dohled probačního úředníka

⁴³ ŠÁMAL P., MUSIL J., KUČHTA J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 653.

⁴⁴ JELÍNEK J., MELICHAROVÁ D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. vyd. 1. Praha: Linde a.s., 2004. s. 25-26.

⁴⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 448-449.

⁴⁶ JELÍNEK J., MELICHAROVÁ D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. vyd. 1. Praha: Linde a.s., 2004. s. 34.

Dohledem probačního úředníka se rozumí pravidelné sledování chování mladistvého v jeho rodině a způsobu výchovného působení rodičů na něj, kontrola dodržování uloženého probačního programu a výchovných povinností a omezení uložených mladistvému soudem pro mládež a v přípravném řízení státním zástupcem.⁴⁷

b) Probační program

Probačním programem se rozumí zejména program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, a to s různým režimem omezení v běžném způsobu života, který směřuje k tomu, aby se mladistvý vyhnul chování, které by bylo v rozporu se zákonem, a k podpoře jeho vhodného sociálního zázemí a k urovnání vztahů mezi ním a poškozeným. Tento program schvaluje na základě akreditačního řízení ministr spravedlnosti a zapisuje se do seznamu probačních programů vedeného ministerstvem spravedlnosti.⁴⁸ Probační program lze uložit samostatně nebo současně s jinými výchovnými opatřeními.⁴⁹

c) Výchovné povinnosti a výchovná omezení

Výchovné povinnosti a výchovná omezení jsou obdobou přiměřených povinností ukládaných dospělým pachatelům při rozhodování o jejich potrestání, např. souvislosti s podmíněným odsouzením a podmíněným odsouzením s dohledem atd. Smyslem těchto opatření je ovlivnění a usměrnění jednání mladistvých tak, aby bylo dosaženo potřebné změny jejich životních postojů a řešení problémů spojených s jejich trestnou činností. V tomto směru mají i preventivní charakter, neboť působí k odstranění základních kriminogenních faktorů, čímž přispívají k prevenci recidivy u mladistvých. Jejich výčet je demonstrativní, přičemž je velmi důležitá jejich konkretizace v rozhodnutí, neboť jejich úspěšné působení na konkrétního mladistvého je závislé na jeho individuálních vlastnostech, potřebách, na příčinách a podmínkách, které ho vedly ke spáchání trestné činnosti.⁵⁰ Mezi výchovná opatření a výchovné povinnosti patří zejména např. bydlení s rodiči, vykonání společensky prospěšné činnosti ve volném čase a bezplatně, podrobení se léčení závislosti na návykových látkách, zaplacení

⁴⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s 449.

⁴⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s 450.

⁴⁹ JELÍNEK J., MELICHAROVÁ D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. vyd. 1. Praha: Linde a.s., 2004. s. 35.

⁵⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s 451.

přiměřené peněžité částky. Pod pojmem výchovná omezení si lze představit např. nenavštěvování určitých akcí, nestýkání se s určitými osobami nebo nezdržování se na určitém místě...⁵¹

d) Napomenutí s výstrahou

Napomenutím s výstrahou soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce mladistvému v přítomnosti jeho zákonného zástupce důrazně vytkne protiprávnosti jeho činu a upozorní ho na konkrétní důsledky, jež mu hrozí podle tohoto zákona v případě, že by v budoucnu páchal další trestnou činnost. Je-li účelné a vhodné, můžou tyto orgány při vyslovení napomenutí s výstrahou současně přenechat postižení mladistvého jeho zákonnému zástupci, škole, jíž je mladistvý žákem, nebo výchovnému zařízení, v němž žije, v takovém případě si soud pro mládež předem vyžádá stanovisko školy nebo výchovného zařízení.⁵² Jako nejvhodnější se jeví uložení napomenutí s výstrahou při upuštění od uložení trestního opatření, ale je možné jej uložit i s jiným výchovným opatřením.⁵³

3.4.2 Ochranná opatření

Ochranná opatření řadí trestní zákon mezi prostředky, které slouží k dosažení účelu trestního zákona a jsou jedním z druhů trestněprávních sankcí. Jejich účelem a cílem je stejně jako u trestů zajistit ochranu společnosti, avšak specifickým způsobem, který je od trestů odlišuje. Ochranná opatření jsou určitou újmou a omezením osobní svobody a práv toho, komu jsou ukládána. I když účel ochranných opatření není v trestním zákoně výslovně vyjádřen, lze říci, že aplikací a výkonem ochranných opatření se sleduje především prevence, tedy odstranění nebo alespoň snížení nebezpečí dalšího porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákonem, ale také izolace a léčba osob nepřičetných, resp. zmenšeně přičetných, ochranná opatření neobsahují morální odsouzení činu (na rozdíl od trestu proto mohou být uložena i osobě, která nebyla uznána vinnou trestným činem), při jejich ukládání se neuplatňuje zásada úměrnosti mezi stupněm nebezpečnosti činu a výběrem druhu sankce. Výkon těchto

⁵¹ JELÍNEK J., MELICHAROVÁ D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. vyd. 1. Praha: Linde a.s., 2004. s. 37-38.

⁵² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 452.

⁵³ JELÍNEK J., MELICHAROVÁ D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. vyd. 1. Praha: Linde a.s., 2004. s. 37-38.

opatření se nepromlčuje, tato opatření se nezahlazují ani nemohou být prominuta cestou milosti. Trvají tak dlouho, dokud to vyžaduje jejich účel.⁵⁴

Druhy ochranných opatření, která je možno uložit mladistvým, jsou ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova. Zatímco ochranné léčení, zabezpečovací detence a zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty se ukládá podle trestního zákoníku a zákon o soudnictví ve věcech mládeže neobsahuje žádné odchylky, neboť i kratší dobu přezkoumání trvání zabezpečovací detence nejméně jednou za šest měsíců u mladistvých upravuje přímo trestní zákoník, ochrannou výchovu lze uložit pouze podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže.⁵⁵

a) Ochranné léčení

Okruh osob, kterým se ukládá ochranné léčení, tvoří především nebezpečné osoby, které spáchaly čin nebezpečný pro společnost, avšak pro nepřičetnost je není možno stíhat, dále pachatelé, kteří se v době spáchání trestního činu nacházeli ve stavu zmenšené přičetnosti, pachatelé, kteří spáchali trestní čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou, i když nedosahoval intenzity zmenšené přičetnosti, a konečně pachatelé, kteří zneužívají návykovou látku, pokud spáchali trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním. Ochranné léčení má význam nejen pro ochranu společnosti před těmito osobami, nýbrž může být na prospěch i jim samým, neboť jim poskytne odbornou lékařskou péči.⁵⁶

b) Zabezpečovací detence

Zabezpečovací detence je opatření subsidiární k ochrannému léčení. Je možno ji uložit osobám, které se dopustily zločinu a vzhledem k charakteru a závažnosti jejich duševní poruchy nelze očekávat, že by uložením ochranného léčení bylo dosaženo dostatečné ochrany společnosti. Zabezpečovací detence je tedy určena osobám mimořádně nebezpečným, nejčastěji hodnocením jako zvláště nebezpeční agresori, psychopatičtí recidivisté a sexuální devianti. Účelem zabezpečovací detence je především zajištění nebezpečné osoby, její izolace od společnosti ve speciálním ústavu. Zabezpečovací detence se vykonává v ústavu se zvláštní ostrahou zřizovaném a spravovaném Vězeňskou službou, v němž jsou uplatňovány léčebné, psychologické, vzdělávací,

⁵⁴ JELÍNEK J., MELICHAROVÁ D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. vyd. 1. Praha: Linde a.s., 2004. s. 41.

⁵⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s 453-454.

⁵⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s 419.

pedagogické, rehabilitační a činnostní programy. Zabezpečovací detenci vykovávají odděleně muži od žen, chovanci mladší devatenácti let od dospělých a z pravidla chovanci s duševní poruchou od ostatních.⁵⁷

c) Zabraní věci nebo jiné majetkové hodnoty

Tento druh ochranného opatření je subsidiární k trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Uplatňuje se v případech, v nichž pro uložení tohoto trestu nejsou splněny podmínky. Zabraní se vztahuje především na věci nebo jiné majetkové hodnoty, které by jinak mohly být předmětem trestu propadnutí uvedených hodnot, které představují výnos z trestného činu a trestem propadnutí by být postiženy nemohly.⁵⁸

d) Ochranná výchova

Ochranná výchova je druhem ochranného opatření ukládaného v trestním řízení pouze mladistvým nebo dítěti mladším patnácti let. Účelem ochranné výchovy je vhodnou výchovou odstranit, popř. omezit možnost vzniku dalších, pro společnost nebezpečných následků zanedbané výchovy, a zároveň umožnit jednotlivci jeho další rozvoj, aby se mohl stát řádným a užitečným členem společnosti. Ochranná výchova by měla být základním ochranným opatřením ukládaným soudem pro mládež mladistvým v závažnějších věcech, neboť uložení ochranné výchovy může ve vhodných případech nahradit i funkci nepodmíněného trestního opatření odnětí svobody. Soud může mladistvému uložit ochrannou výchovu, pokud o výchovu mladistvého není náležitě postaráno, a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije, nebo dosavadní výchova mladistvého byla zanedbávaná nebo prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy a nepostačuje uložení výchovného opatření. Základní podmínkou pro uložení ochranné výchovy je uznání mladistvého vinným pro provinění. Uložení ochranné výchovy znamená odnětí mladistvého z výchovy rodičů a zařazení ho do kolektivní výchovy s přísnějším režimem.⁵⁹

3.4.3 Trestní opatření

Tvoří nedílnou součást systému opatření ukládaných mladistvým za spáchaná provinění, neboť představují ve vztahu k mladistvému nejdůležitější a nejvíce ho

⁵⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 423-426.

⁵⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 427.

⁵⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 453-455.

postihující prostředky k dosažení účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Proto tento zákon stanoví v návaznosti na zásadu pomocné úlohy trestní represe, že trestní opatření lze použít pouze tehdy, jestliže zvláštní způsoby řízení a opatření zejména obnovující narušené sociální vztahy a přispívající k předcházení provinění by zřejmě nevedly k dosažení účelu zákona, přičemž v rámci nich je třeba nepochybně dát přednost opatřením nespojených s bezprostředním odnětím svobody. U trestních opatřeních nespojených s odnětím svobody se totiž více uplatňují prvky individuální prevence zaměřené na resocializaci a rehabilitaci mladistvých pachatelů provinění, neboť při jejich použití nejsou vytrženi ze svého sociálního prostředí (zejména rodiny), což při zajištění náležitého výchovného působení je důležitým předpokladem jejich nápravy, kde jde o dospívající jedince s vyvíjející hodnotovou stupnicí, jejichž postoje a životní styl je možno vhodným zacházením zásadně ovlivnit a změnit. Z těchto hledisek by trestní opatření nepodmíněného odnětí svobody mělo být používáno jako ultima ratio jen ve výjimečných, závažných případech, jestliže již byla v minulosti vůči určitému mladistvému použita mírnější opatření, ale ta se ukázala jako neúčinná, anebo pokud by s ohledem na závažnost spáchaného provinění byla jiná opatření z hlediska ochrany společnosti zjevně nedostačující.⁶⁰

Z účelu trestních opatření a ze specifických rysů mladistvých pachatelů vyplývá i omezení okruhů trestních opatření, která je jim možno podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže uložit. Lze uložit jen tato trestní opatření: obecně prospěšné práce, peněžitá opatření, peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, vyhoštění, domácí vězení, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, odnětí svobody podmíněně, odložené na zkušební dobu, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem a nebo odnětí svobody nepodmíněně. V řízení v trestních věcech mladistvých lze též použít některé zvláštní způsoby řízení, a to podmíněně zastavení trestního stíhání, narovnání a odstoupení od trestního stíhání. Při ukládání trestních opatření mladistvým se horní hranice trestní sazby podstatně snižují, z pravidla na polovinu. Horní hranice sazby tak činí u obecně prospěšných prací 150 hodin, u domácího vězení 1 rok a dále u zákazů a u vyhoštění pět let.⁶¹

Při ukládání trestního opatření odnětí svobody se u mladistvých trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoníku snižují na polovinu, přičemž však horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok. Nepodmíněně

⁶⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 458-460.

⁶¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 458.461.

odnětí svobody může soud pro mládež mladistvému uložit jen tehdy, jestliže s ohledem na okolnosti případu, osobu mladistvého nebo předchozí použitá opatření uložení jiného trestního opatření zjevně nepostačovalo k dosažení účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže upravuje také upuštění od uložení trestního opatření vzhledem k tomu, že v některých případech s ohledem na okolnosti případu a osobu mladistvého není třeba na mladistvého působit trestním opatřením, ale postačí pro splnění účelu buď jen samotné projednání nebo uložení pouze výchovných či ochranných opatření.⁶²

3.5 Role probační a mediační služby

Klíčová role přísluší ve vykonávacím řízení probačnímu úředníkovi, který je podle zákona odpovědný za zajištění výkonu většiny opatření ukládaných v systému soudnictví ve věcech mládeže. Probační a mediační služba je z hlediska institucionálního jedním z hlavních nositelů specifických přístupů k řešení trestné činnosti mladistvých. Její působení umožňuje soustředit se na individualizaci zacházení s mladistvými, na jejich pozitivní motivaci k životu bez konfliktu se zákonem, na vytváření podmínek pro jejich další sociální rozvoj a na řešení příčin její trestné činnosti. Ve svých činnostech uvádí do praxe principy tzv. restorativní (obnovující) justice, která provinění nechápe jen jako prosté přestoupení trestněprávní normy, ale také sociální událost, jež ovlivnila život jeho přímých účastníků a v širším rozsahu i život příslušné komunity. Při řešení jeho následků je proto nutné vzít do úvahy nejen zájmy a potřeby mladistvého jako jeho pachatele, ale i poškozeného, a společenství osob, v němž se pohybují. Úkolem služby v souvislosti s trestním řízením je přitom napomoci hledat přijatelné řešení situace prostřednictvím vyváženého přístupu ke všem zainteresovaným stranám konfliktu. Probační a mediační služba vytváří předpoklady k tomu, aby věc mohla být ve vhodných případech projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohlo být uloženo a vykonáno výchovné opatření, ochranné opatření a trestní opatření nespojené s odnětím svobody, a nebo aby byla vazba nahrazena jiným opatřením. Za tím účelem poskytuje mladistvému odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje jeho chování a spolupracuje s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém žije a pracuje, s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život. Celkově vzato hraje klíčovou roli při zprostředkování alternativního řešení trestních věcí. Při jednání s mladistvými musí přihlídnout k jejich věku a duševní

⁶² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 464-465.

vypěstlosti a postupovat tak, aby nedošlo k narušení jejich psychiky a na nejmenší možnou míru bylo sníženo riziko jejich stigmatizace.⁶³

3.6 Sociálně – právní ochrana dětí

Jedním ze základních principů sociálně – právní ochrany dětí, jež vyplývá též z Úmluvy o právech dítěte, je postup kompetentních orgánů při zabezpečování péče o dítě v zájmu zajištění jeho blaha ve prospěch jeho oprávněných zájmů. Mezi základní úkoly orgánů sociálně – právní ochrany patří působení na rodiče ve směru podpory plnění jejich povinností vyplývajících z rodičovské povinnosti a případný včasný zásah při nedostacích v rámci jejich výchovného působení. V případech závažnějšího narušení funkcí rodiny, kde intervence uvnitř rodinného prostředí bez vnějšího zásahu profesionálů selhává, je na místě zásah ve smyslu přijetí určitých opatření dle zákona o sociálně – právní ochraně dětí. V takovýchto případech se však již jedná o zasahování do soukromého a rodinného života, jež musí mít legislativní oporu, a lze k němu přistupovat pouze v zákonem vymezených případech, případně na žádost rodičů či jiných osob odpovědných za výchovu dětí.⁶⁴ Z výše uvedeného vyplývá, že v rámci výkonu sociálně – právní ochrany dětí se tento orgán zaměřuje na tři základní oblasti výkonu: terénní sociální práci, náhradní rodinnou péči a kuratelu pro mládež. Každá tato oblast se v případě prevence zaměřuje na jiný okruh problému.⁶⁵

Zákon o sociálně – právní ochraně dětí definuje okruh oprávněných subjektů, kterým je třeba sociálně – právní ochranu poskytovat. Jedná se zejména o děti „sirotky“, dále děti, jejichž rodiče neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, případně zneužívají práva jim z této zodpovědnosti plynoucí. Samostatnou kategorií, kterou zákon v této souvislosti vymezuje, jsou děti vedoucí zahálčivý nebo nemravný způsob života například tím, že se dopouštějí záškoláctví, zneužívají návykové látky, dopouštějí se trestné činnosti či přestupkového jednání, nebo jinak ohrožují občanské soužití. Zákon je prioritně určen na ochranu práv a oprávněných zájmů dětí, avšak pamatuje též na práva rodiče či jiných oprávněných osob požádat o pomoc v zájmu zabezpečení řádné výchovy dítěte. Orgán sociálně právní ochrany, případně jiné státní orgány či pověřené osoby, jsou povinny tuto pomoc poskytnout. Jako významné opatření preventivního charakteru v oblasti sociální deviace mládeže, které zmiňovaný zákon

⁶³ŠÁMAL P., MUSIL J., KUČHTA J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. Přehrac. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 663-664.

⁶⁴FIRSTOVÁ J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 136-137.

⁶⁵VEČERKA K., ŠTĚCHOVÁ M. *Preventivní praxe po novelizaci Zákona o sociálně – právní ochraně dětí*. Brno: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 12.

nabízí, je institut tzv. upozornění, který dává oprávnění každému upozornit na závadové chování dětí jejich rodiče a taktéž možnost upozornit na neplnění či zneužívání rodičovské zodpovědnosti orgán sociálně právní ochrany. Dále zákon stanovuje preventivní a poradenskou činnost jako jedno ze základních opatření ve smyslu prevence jakýchkoli problémů s výchovou dětí a péčí o ně související. Zmiňovaný zákon ukládá obecním úřadům povinnost vyhledávat ohrožené děti a zároveň pracovat s jejich rodiči s cílem plnění povinností vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti, pracovat s nimi na odstraňování nedostatků ve výchově. Starosta obce mimo jiné může zřídit komisi pro sociálně právní ochranu dětí. Tato komise doporučuje realizaci opatření, která by měla být uskutečněna v zájmu ochrany dětí před sociálně patologickými jevy, a připravuje programy péče o problémové skupiny dětí. V této souvislosti je též v daném regionu koordinátorem sociálně právní ochrany.⁶⁶

Celý tento proces je zaměřený na výchovný účel, kdy je velmi důležité posoudit věk a duševní vyspělost mladistvého. Je kladen důraz, aby došlo k nápravě a zároveň byla šetřena osobnost mladistvého a nedošlo k ohrožení dalšího vývoje. Nejvýznamnější roli zde sehrává orgán sociálně-právní ochrany dětí a probační a mediační služba.

4 Vnitřní a vnější činitelé

Vnitřní a vnější činitelé, neboli příčiny a podmínky kriminality mládeže jsou popsány velice podrobně v rámci jednotlivých biologicky, psychologicky či sociálně orientovaných teorií, jež vysvětlují etiologii kriminality obecně. Při výkladu příčin kriminality mládeže musíme brát v potaz konkrétní dispozice jednotlivce, jež mohou výrazně ovlivnit socializační proces, a další faktory, které právě u jedince v průběhu jeho psychosociálního zrání mohou sehrát individuálně odlišnou roli. Je třeba mít na paměti, že jednotlivé faktory zde nepůsobí izolovaně a spolu s dalšími ve vzájemných individuálních interakcích mohou kvalitativně ovlivnit socializaci každého dítěte, ať již v tom pozitivním slova smyslu, v tom horším případě ve směru k delikvenci.⁶⁷

⁶⁶ FIRSTOVÁ J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 136-139.

⁶⁷ FIRSTOVÁ J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 42.

4.1 Vnitřní činitelé

4.1.1 Psychosociální vývoj

Vývoj dítěte lze označit jako individuální kontinuální proces zahrnující somatickou i psychickou stránku jedince. Jednotlivá vývojová období se liší kvalitativně, rychlostí vývoje jednotlivých funkcí, přičemž je třeba je chápat ve vzájemné souvislosti, kontinuitě. Nutno též počítat s možností jistého překrývání jednotlivých období, a to v závislosti na individualitě každého jednotlivce. Psychika dítěte se vyvíjí již v prenatálním období. Toto období je dle nejnovějších psychologických poznatků pro psychický vývoj jedince velice důležité. Pro další vývoj tzv. objektivních vztahů je důležitý především vztah ženy ke svému mateřství, graviditě, kvalita partnerského vztahu, ale také postoje k těhotenství budoucí maminky z jejího nejbližšího sociálního okolí. Jako zvýšeně riziková, ohrožená z pohledu dalšího psychosomatického vývoje dítěte, se nám v tomto ohledu jeví nechtěná těhotenství. Mateřství je ohroženo vytvořením ambivalentního vztahu matky k dítěti, kdy matka může začít své nechtěné dítě podvědomě nenávidět. Toto se projeví následně i po narození dítěte v době lhostejnosti, nezájmu dítěte ze strany matky, celkově citově chladného přístupu. V těch nejzávažnějších případech může docházet až k různým projevům fyzického týrání. Fáze adaptace neboli novorozenecké období trvá šest týdnů. Adaptace dítěte umožní reflexy, jimiž je dítě vybaveno, a vrozené způsoby chování. Postupně se rozvíjí schopnost dítěte ve smyslu aktivního zapojení se do sociální interakce.⁶⁸

Jednotlivé fáze vývoje dítěte jsou velmi specifické, zaměříme-li se na vývoj v časovém období mladistvého, jedná se o období dospívání. Obecně lze říci, že dospívání začíná zhruba kolem 11 až 12 let a končí kolem 20 až 22 let tj. okamžikem dosažení dospělosti. Období dospívání je charakteristické svou variabilitou, proměnlivostí a procesualností. Jedná se o období multiprocesů. V poměrně krátkém časovém úseku dochází u dítěte k přeměně fyziologické, psychické, sociální. Dítě se mění v dospělého, odpovědného, samostatného jedince. Připravuje se na plnohodnotný život ve společnosti, život dospělého s určitou profesní, partnerskou, rodičovskou či jinou rolí. V souvislosti s dynamikou vývojových změn v tomto období, s diskrepancí zrání fyzických a psychických procesů jedince, ve vztahu k prostředí, v němž dítě vyrůstalo, je třeba mít na paměti rizika sociálně deviantního vývoje osobnosti, která se

⁶⁸ FIRSTOVÁ J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 48.

právě v tomto vývojovém období mohou u dítěte projevit. Tzv. sekulární akcelerace poukazuje na urychlení nástupu dospívání a zrychlení celkového růstu dětí v posledních sto letech. Otázkou však zůstává, zda tato sekulární akcelerace tělesného vývoje přináší také rychlejší nástup vývoje duševního. Na tuto otázku existují rozličné odpovědi. Někteří odborníci hovoří spíše o opožděném psychickém vývoji, dle jiných názorů probíhá akcelerace u obou oblastí rovnoměrně. Právě nesnáze, které sebou přináší rozpor mezi psychickou a fyzickou zralostí, můžeme někdy pozorovat též v různých poruchách chování u dospívajících jedinců. Tělesné změny v období dospívání úzce souvisejí s hormonální proměnou, která u dospívajícího jedince probíhá. Toto se výrazně promítá též v oblasti prožívání. V období pubescence pozorujeme u dětí kolísavost emočního ladění, větší labilitu, přecitlivělost vůči běžným podmínkám, taktéž výraznější impulzivitu a problémy v oblasti seberegulace.⁶⁹

4.1.2 Dědičnost

Z hlediska dědičnosti jsou lidské individuální charakteristiky a lidské chování prozkoumány mnohem méně než vlivy zevního prostředí (rodina a jiné skupiny). V devatenáctém století byly zjišťovány jen biologické determinanty delikventního chování, zjišťovali se „degenerativní znaky“ charakteristické pro „rodilé zločince“ (např. tvary ušních boltců – Lombrozo), nebo „degenerativní stigmata“ ve tvarech lebky (Hooton). Systematické studium dědičnosti delikvence začalo prakticky až ve 20. století genealogickým zkoumáním amerických rodin (Goddard), v nichž se vyskytlo delikventní chování. Goddard potvrdil vliv dědičných faktorů na delikventní chování („vrozená slabomyslnost“). Při studiu genetických vlivů na chování jedince je nutno se zmínit o studiu dvojčat (porovnává se výskyt určitého znaku mezi skupinou jednovaječných a dvojevaječných dvojčat) a o adopčních studiích (sledují se děti, které byly krátce po narození svěřeny do péče adoptivních rodičů) a hodnotí se biologický faktor (biologičtí rodiče) a faktory vnějšího prostředí (vliv adoptivních rodičů a jejich okolí). Genetická dispozice může být odpovědná např. za sníženou sebekontrolu či za hyperaktivitu. Tyto vlohy však samy o sobě nevedou k delikventnímu jednání. Genetická vloha jen zvyšuje pravděpodobnost, že na chování budou mít vliv další

⁶⁹ FIRSTOVÁ J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 57-58.

činitelé, bez nichž by se delikventní jednání neuskutečnilo. Genetická vloha snižuje, resp. zvyšuje práh pro působení činitelů vlivů prostředí.⁷⁰

4.2 Vnější činitelé

Ve věku 15-18 let se výrazně zmenšuje vliv rodiny a školy a do popředí vystupuje vliv vrstevníků, což způsobuje značný kriminogenní vliv a nevhodné využívání volného času. Uplatňují se i negativní vlivy, které souvisejí s nízkou úrovní výchovné práce v některých školách, učilištích, výchovných ústavech pro mládež.⁷¹

4.2.1 Rodina

Faktory, jež se významnou měrou podílejí na existenci sociální deviace u mládeže, se i v dnešní měnící se, dynamické, postmoderní společnosti, procházející významnými ekonomickými, společenskými či politickými změnami, příliš nemění. V jednotlivých teoriích kriminálního chování mládeže představuje rodina z hlediska působení určitých negativních jevů v rámci její struktury jeden z významných kriminogenních faktorů, které vznik a existenci sociálně deviantních projevů chování u mládeže silně podmiňují. Rodinné prostředí, jakožto prioritní životní prostředí jedince, sehrává nejdůležitější úlohu v procesu socializace dítěte. Výrazně formuje osobnost každého z nás. V posledních desetiletích prochází rodina výraznými změnami. Dochází k poklesu sňatečnosti, porodnosti, narůstá podíl dětí narozených mimo manželské svazky, rozvodovost rapidně stoupá. Narůstá také počet osob žijících tzv. singles, tj. jedinců, kteří žijí sami. Jedná se o osoby, které lze označit jako „partnery na půl cesty“. Nežijí se svými protějšky v jedné domácnosti, spolu jsou jen někdy a jen pro určité cíle. Z toho vyplývá, že přibývá dětí rodičích se mimo manželské svazky, případně dětí vyrůstajících pouze s jedním rodičem. Právě děti s absencí jednoho z rodičů, častěji otce, řadíme do skupiny dětí ohrožených různými sociálními deviacemi, kriminalitu nevyjímaje. Na tomto místě jsou kladeny vysoké nároky na osobnost rodiče, v jehož výchově dítě zůstává, jde především o vysokou míru osobní zralosti a jeho vnitřní stability. V současné době v západních civilizacích zastává rodina především tři funkce: a) podporování socializace – výchova dětí, b) vztahová podpora dospělých lidí – v těchto dvou funkcích má rodina nezastupitelné místo, a dále je to c) ekonomická podpora všech jejích členů. Nezaměstnanost se stává v současné době pro řadu rodin

⁷⁰ ZOUBKOVÁ I., NIKL J., ČERNÍKOVÁ V. *Kriminalita mládeže*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2001. s. 33.

⁷¹ ZOUBKOVÁ I., NIKL J., ČERNÍKOVÁ V. *Kriminalita mládeže*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2001. s. 33.

problémem ekonomickým, ale i sociálně-psychologickým, který v rámci etiologie sociální deviace u mladé generace sehrává významnou úlohu. Na druhou stranu rodiče usilující o zabezpečení o materiálních požadavků rodiny, tzv. za každou cenu s vysokým pracovním nasazením, náročnou pracovní dobou přinášejí své výchovné povinnosti na další členy rodiny, na druhého rodiče, starší sourozence, prarodiče, kteří nemohou „zasuplovat“ výchovnou roli absentujícího rodiče v plném rozsahu. U dětí bez dostatečné emocionální podpory a nedostatečné emocionální akceptace rodiči dochází často k citové deprivaci s dalšími důsledky, které může přinést. Rodiče se snaží kompenzovat dětem nedostatek společně stráveného času často neúměrnými materiálními statky, volnější výchovou, placenými aktivitami v oblasti trávení volného času, členstvím v prestižních klubech apod. Děti jsou v mnoha případech vedeny k sebeprosazování se za každou cenu, jsou orientovány na moc a úspěch.⁷²

Jistá rizika lze spatřovat i u dětí narozených jako potvrzení dokonalosti vlastních rodičů, na které jsou již od narození kladeny ze strany rodičů zvýšené nároky plynoucí často z jejich nereálných očekávání. Takovéto děti jsou ohroženy tzv. fenoménem úzkostlivé výchovy, kdy se nejistí rodiče v oblasti výchovy svých dětí obrací často na pomáhající instituce za účelem potvrzení si správnosti své výchovy. U dětí, které nenaplnují očekávání svých rodičů, můžeme pozorovat různé projevy neurotizmu, psychosomatické potíže či drobné poruchy chování. Dítě potřebuje, aby výchova jeho rodičů byla pro něj naprosto čitelná, aby byla nastavena jasná pravidla. Pokud tomu tak není a dítě je např. za tuto činnost jeden den přísně trestáno a druhý den zůstane toto bez povšimnutí rodiče, stává se dítě nejistým a může docházet k různým nežádoucím projevům, jako je např. lež, záškoláctví či v nejhorším případě až samotná delikventní činnost, jíž se dítě dostává do konfliktu se zákonem.⁷³

4.2.2 Škola

V procesu socializace jedince nastupuje jako významný socializační činitel kolem šestého roku věku dítěte škola. Školní prostředí významným způsobem zasahuje do výchovného procesu, formuluje osobnost mladého jedince, pečuje o rozvoj jeho individuálních osobnostních dispozic. Škola se tak stává dalším významným socializačním činitelem v rámci dotváření určitého životního stylu včetně postoje a hodnotové orientace dítěte. Na významu nabývají vztahy s vrstevníky, spolužáky, jež mohou mít skupinový nebo párový charakter. Skupina vrstevníků sehrává

⁷² FIRSTOVÁ J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 61-62.

⁷³ FIRSTOVÁ J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 61-68.

v socializačním procesu dítěte významnou úlohu. Právě v rámci školního prostředí se vytvářejí uvnitř jednotlivých tříd, či napříč i několika ročníky, jisté „subkultury“ se svými rituály, zvláštními způsoby vyjadřování, které významnou měrou ovlivňují postoje, hodnoty, zájmy jejich jednotlivých členů. K navazování významnějších, diferencovanějších vztahů vrstevníkům dochází především u období staršího školního věku, tedy u mladistvých, kdy právě vztahy s vrstevníky, spolužáky nabývají na významu oproti dřívějšímu období, kdy u dětí mladšího školního věku významnou úlohu sehrává především učitel. Negativní působení školy ve směru vzniku různých nežádoucích sociálních jevů může být zapříčiněno například narušenými vztahy mezi dítětem a učitelem, jakožto autoritou. Zřetelné upřednostňování či naopak zatracování některých dětí učitelem může také silně ovlivnit vztahy uvnitř skupiny dětí. Obecně lze říci, že děti odlišující se nějakým způsobem od „normy“, nebývají mezi vrstevníky oblíbené. Může jít o děti se specifickou poruchou chování či učení, děti tělesně hendikepované, příslušníky etnických menšin apod. Takto hendikepovaní žáci jsou zvýšeně rizikováni právě v ohledu možnosti rozvoje jejich kriminální dráhy. Ve školním prostředí úspěch nepřichází a jako jistá alternativa se právě delikventní činnost v mnoha ohledech takovým jedincům nabízí. Školní prostředí se pro takové děti stává neradostné, frustrující, nefungují vztahy s vrstevníky, s dospělými autoritami, děti mají špatné studijní výsledky. To vše vede následně k záškoláctví, které můžeme z hlediska rozvoje kriminální dráhy mladého jedince považovat za jeden z nejrizikovějších faktorů.⁷⁴

4.2.3 Média

V neposlední řadě mezi vnější činitele lze zařadit média. Jedná se o jednu z forem komunikace, jehož základní funkcí je informovanost. V dnešní moderní době se dostupnost médií výrazně zvýšila a začala ovlivňovat postoje a názory mladistvých a to z důvodu, že násilí a úchylné sexuální chování může ovlivňovat psychiku mladého diváka. Může docházet ke ztrátě morálního smyslu a v nejhorším případě ke ztrátě smyslu pro realitu. Tato ztráta má na celý život jedince nepředvídatelné následky. Tato osoba nedokáže předvídat následky svých činů. Narušení předvídatosti je často stupňované právě násilnými scénami, ale násilí má svůj původ především v televizi jako takové a v dlouhých hodinách proseděných před její obrazovkou. Ta představuje opravdovou hranici mezi realitou a neskutečným.⁷⁵

⁷⁴ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 95-97.

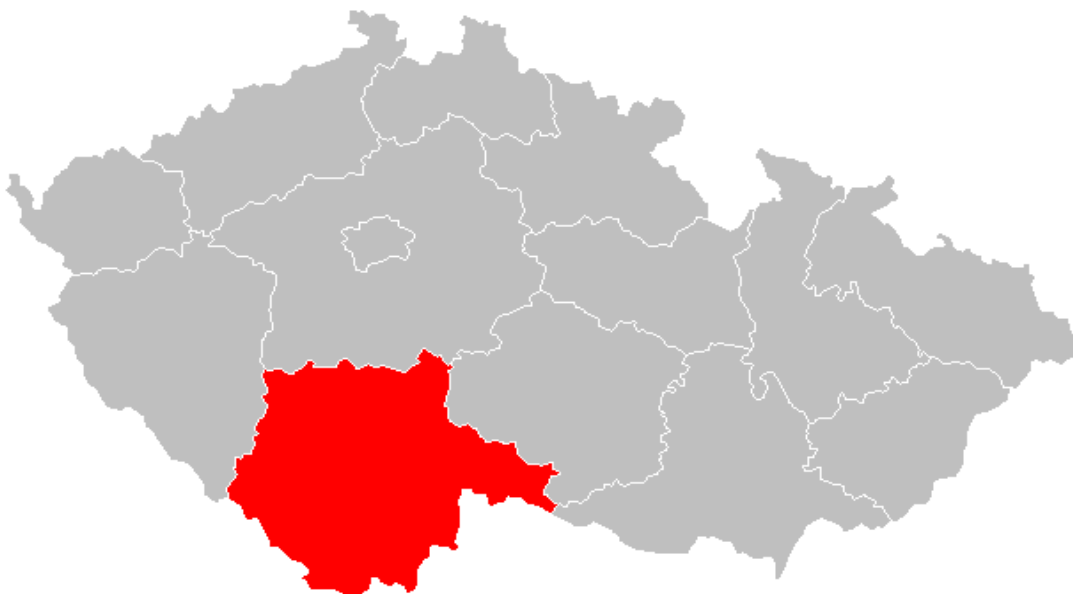
⁷⁵ FÁZÍK, P., *Násilí v médiích*. In: *Sociální prevencia*. Bratislava: NBT, 2009. s. 17-18.

Výše uvedené příčiny, neboli činitelé jsou velmi podstatné pro prevenci kriminality mladistvých. Nejdůležitější roli bezpochyby sehrává socializace každého jedince, ke které dochází v rodině. V případě určitých náznaků „špatného vývoje jedince“ se do chodu rodiny zapojuje orgán sociálně-právní ochrany dětí. Na tento podnět může poukázat i škola, která hned po rodině působí na vývoj jedince velmi intenzivně. Zde působí na mladistvého mnoho faktorů, jako jsou např. vztahy s vrstevníky nebo spolužáky. V neposlední řadě, v dnešní moderní době, je zde velký vliv médií na vývoj mladistvého. Otázkou zůstává zda-li je vhodné, aby televizní program obsahoval tolik seriálů s kriminální tematikou, které na vývoj jedince nepůsobí zrovna kladně, ale zvyšují agresivitu apod.

5 Kriminalita mladistvých v Jihočeském kraji

Tato kapitola bakalářské práce je věnována kriminalitě mladistvých, která byla spáchána na území Jihočeského kraje.

Obrázek č. 1: *Mapa - Jihočeského kraje*⁷⁶

V **Jihočeském kraji** je 623 obcí, z toho 51 měst. Celkově žije v Jihočeském kraji 626 634 obyvatel, krajským městem jsou České Budějovice se skoro 100 000 obyvateli. Rozloha kraje je 10 056 km². Jihočeský kraj je vyšší územní samosprávný celek České republiky, který byl vytvořen v roce 2000. Do května 2001 se jmenoval Budějovický kraj.⁷⁷

Základem této části práce je tabulka č. 1. a dále graf č. 1, který ji znázorňuje. Uvedené hodnoty v tabulce jsou čerpány z policejních statistik za rok 2009 až 2015. Z tabulky lze vyčíst, že nejvíce se mladiství v posledních sedmi letech dopouštějí majetkové trestné činnosti a nejméně mravnostních trestných činů.

⁷⁶JIHOČESKÝ KRAJ-WIKIPEDIA *Jihočeský kraj*. [online]. 2017 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z WWW: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Jiho%C4%8Desk%C3%BD_kraj>.

⁷⁷SPLHEJ.CZ Jihočeský kraj. [online]. 2016 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://splhej.wz.cz/referat/zemepis/406/Jihocesky-kraj/>>.

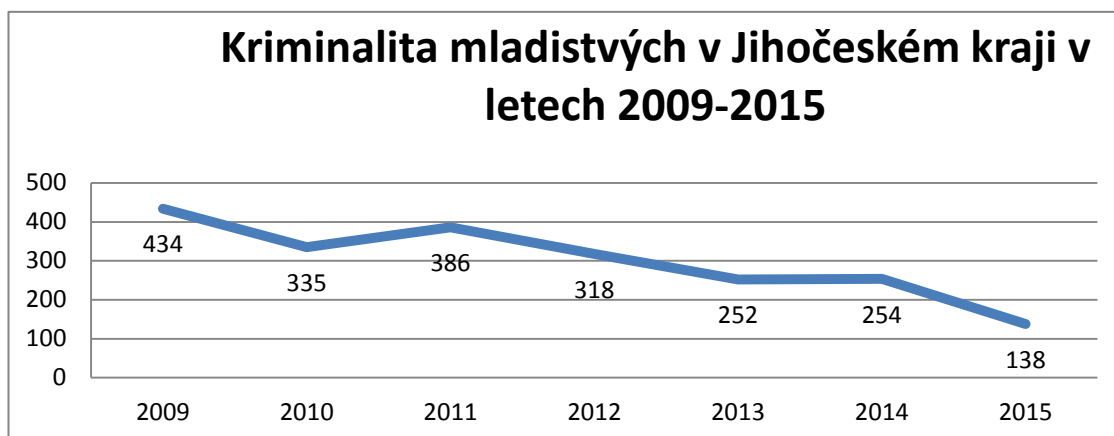
Tabulka č. 1: Kriminalita mladistvých v Jihočeském kraji v letech 2009-2015⁷⁸

Kriminalita mladistvých v Jihočeském kraji v letech 2009-2015								
Trestné činy	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	celkem
Násilné činy	41	55	71	60	59	42	28	356
Mravnostní činy	11	6	23	10	15	11	21	87
Majetkové činy	227	187	230	180	123	134	56	1137
Ostatní činy	133	63	40	59	47	51	41	434
Hospodářské činy	22	24	22	9	8	16	2	103
Celková kriminalita	434	335	386	318	252	254	138	2117

Z výše uvedené tabulky je zpracovaný názorný graf č. 1, z něhož je na první pohled patrné, že kriminalita mladistvých z roku 2009 na 2010 klesla, ale v roce 2011 vzrostla o 51 trestných činů. Od roku 2011 do roku 2013 kriminalita mladistvých v Jihočeském kraji, výrazně klesala více než o 60 trestných činů ročně. Kdy však v roce 2014 se pokles kriminality zastavil a byl zaznamenán nárůst, ale pouze jen o 2 trestné činy. Žádoucí pokles se dostavil v roce 2015, kdy kriminalita klesla o 116 trestných činů, což bylo největším poklesem za uvedené období. Shrneme-li uvedené údaje, podle křivky grafu je patrné, že kriminalita mladistvých v Jihočeském kraji klesá. Nesmíme však zapomínat na tzv. šedá čísla kriminality, čímž se rozumím buď případy, kdy byl pachatel trestné stíhán, ale nebyl odsouzen – například pro nedostatek důkazů nebo počet trestných činů, o kterých se orgány činné v trestním řízení dozvěděli ale, nebyl zjištěn jejich pachatel.

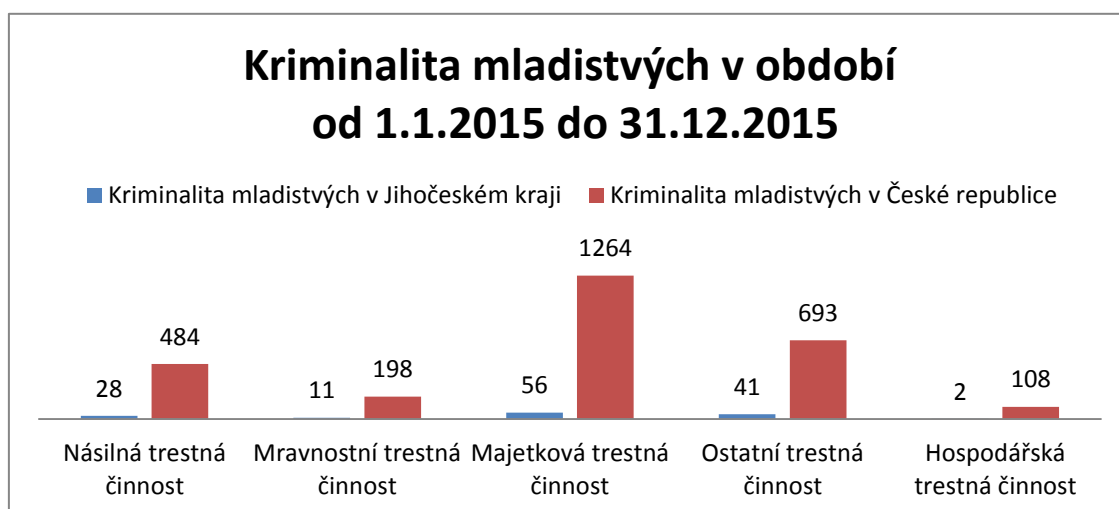
⁷⁸ Statistiky Policie ČR

Graf č. 1: *Kriminalita mladistvých v Jihočeském kraji v letech 2009-2015*⁷⁹

Graf č. 2 porovnává data kriminality mladistvých v Jihočeském kraji s celkovým počtem kriminality na celém území České republiky v roce 2015. Z tohoto grafu lze vyvodit, že nejen v Jihočeském kraji, jak již je výše uvedeno, ale i v rámci celé České republiky se mladiství nejvíce dopouštějí majetkové trestné činnosti, kdy z celkového počtu 1264 trestných činů se pouze 56 stalo na území Jihočeského kraje. Porovnáme-li nejméně spáchané trestné činnosti mladistvými, kam se řadí hospodářská trestná činnost, její celkový počet činí 108 trestných činů, pouze 2 na území Jihočeského kraje, tedy pouze 2,16 %.

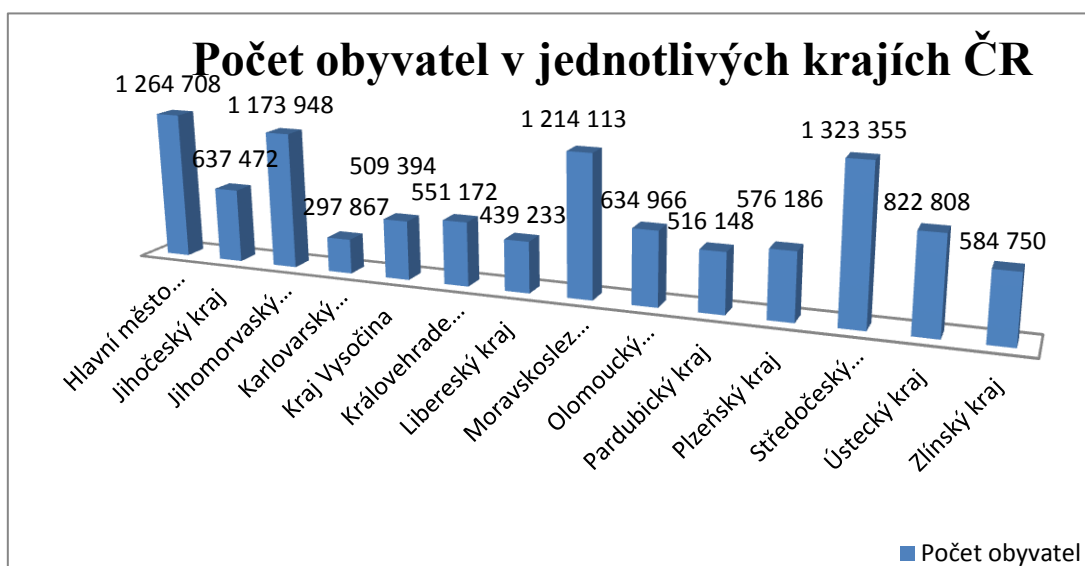
Graf č. 2: *Porovnání kriminality mladistvých v Jihočeském kraji s Českou republikou*⁸⁰

⁷⁹ Statistiky Policie ČR

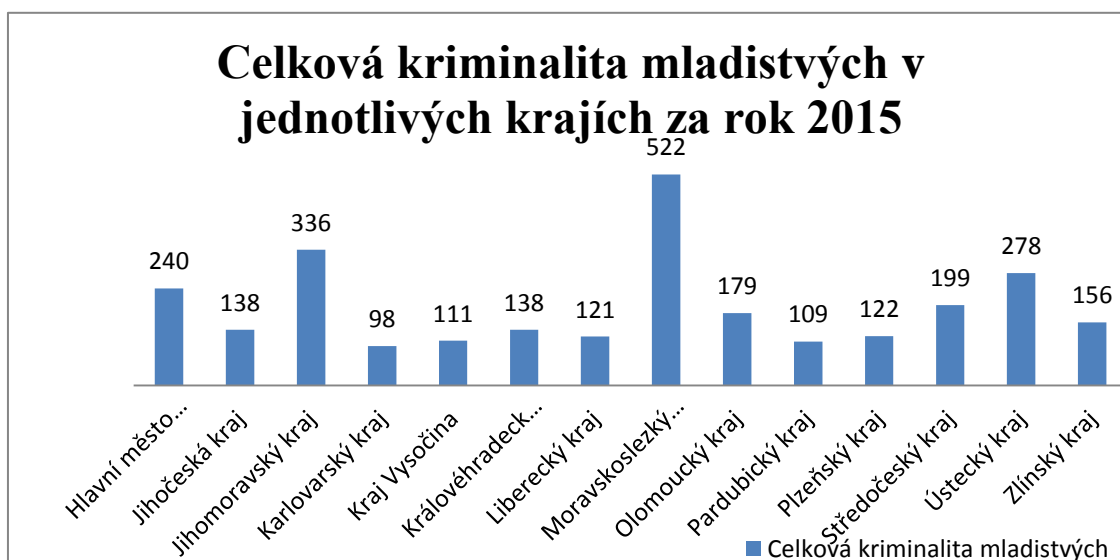
⁸⁰ Statistiky Policie ČR

Graf č. 3: Počet obyvatel v jednotlivých krajích ČR⁸¹

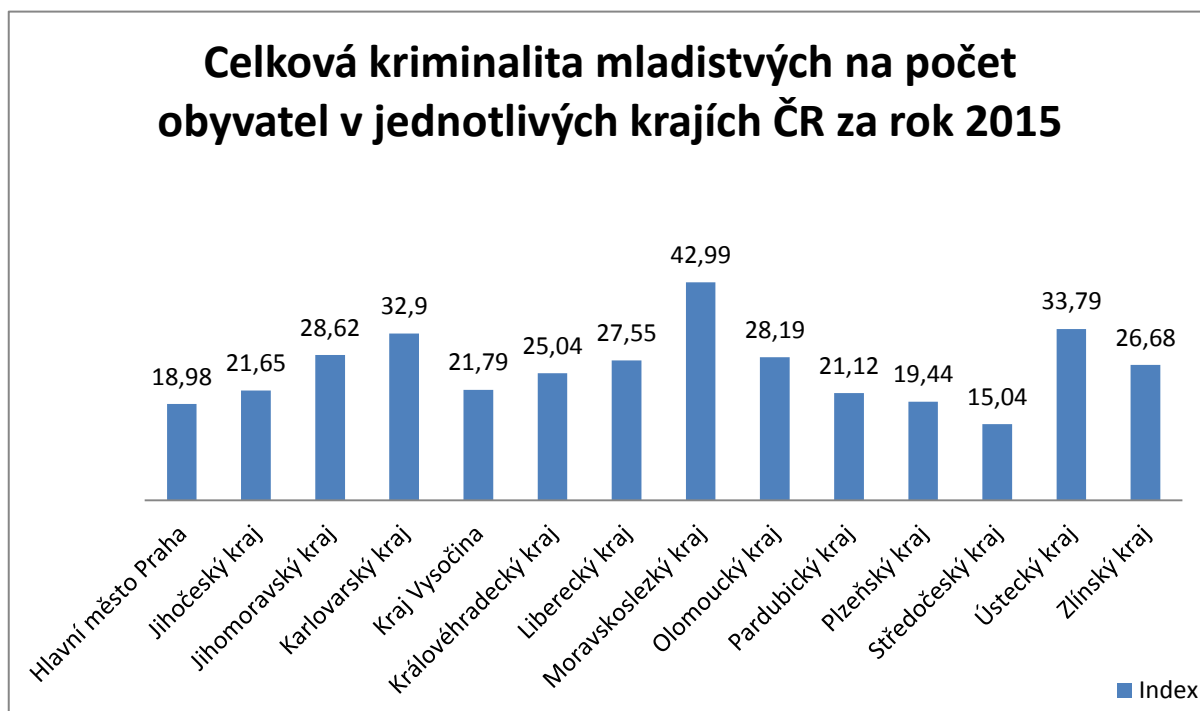
Graf č. 3 zobrazuje počet obyvatel v jednotlivých krajích České republiky za rok 2015, kde nejvíce zalidněným krajem je kraj Středočeský. Graf č. 4 navazuje na graf č. 3, který znázorňuje celkovou kriminalitu mladistvých v jednotlivých krajích ČR za rok 2015.

Graf č. 4: Celková kriminalita na počet obyvatel v jednotlivých krajích ČR za rok 2015⁸²

⁸¹Statistiky Policie ČR

Graf č. 5: Celková kriminalita mladistvých na počet obyvatel v jednotlivých krajích ČR za rok 2015 s vypočítaným indexem kriminality⁸³

Po přepočtu trestných činů na počet obyvatel v jednotlivých krajích v ČR za rok 2015 vznikl graf č. 5, který zobrazuje index kriminality mladistvých. Z grafu lze vyčíst, že nejvyšší index kriminality má Moravskoslezský kraj 42,99 s počtem obyvatel 1 214 113 a hned poté kraj Ústecký s indexem kriminality 33,79 s počtem obyvatel 822 808. Příčinu těchto vysokých indexů lze spatřovat v tom, že je v těchto dvou krajích nejvyšší nezaměstnanost z celé České republiky. Na druhou stranu s nejmenším indexem kriminality 15,04 je Středočeský kraj, i přestože má největší počet obyvatel 1 323 355. Tato práce je zaměřena na Jihočeský kraj, který má index kriminality mladistvých 21,65 s počtem obyvatel 637 472. Tímto se Jihočeský kraj řadí na 5. místo s nejmenším indexem kriminality ze všech 14 krajů a dále také patří mezi kraje s nejmenší nezaměstnaností podle Českého statistického úřadu.

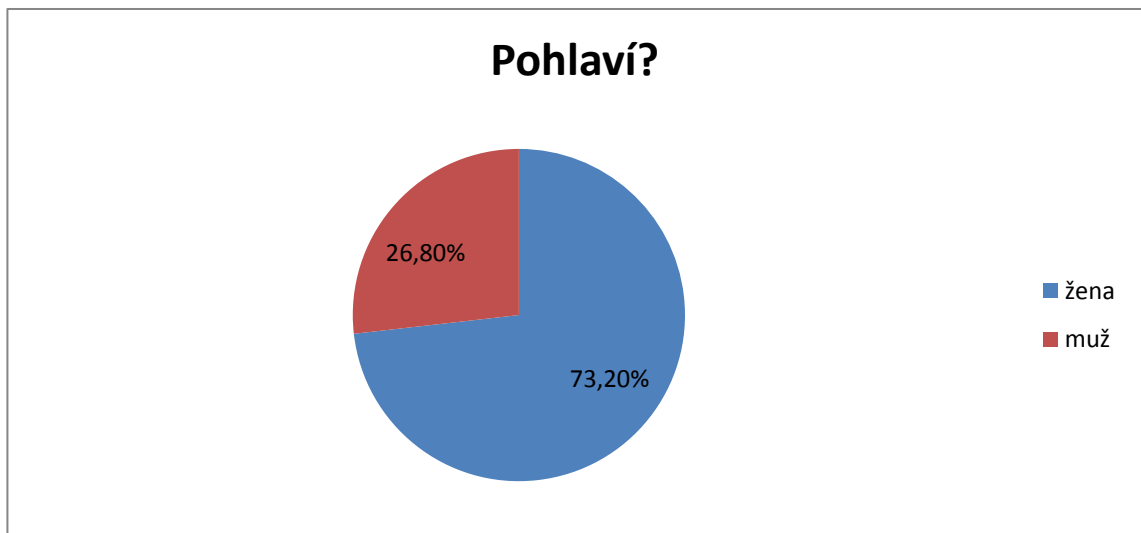
⁸³ Statistky Policie ČR

6 Výzkumná část

6.1 Dotazníkové šetření

V průběhu ledna 2017 bylo vytvořeno dotazníkové šetření, kterého se zúčastnilo 100 respondentů ze středních škol v okolí města Prachatic. Zmíněný dotazník byl vyvěšen na internetovém portálu www.survio.cz, kdy byli žáci osloveni s konkrétním internetovým odkazem (<https://www.survio.com/survey/d/P5Q1F1J6J6L4C8C6J>) k jeho vyplnění. Z celkového počtu respondentů odpovídalo více žen (73,2%) než mužů (26,8%), jak ukazuje graf č. 6.

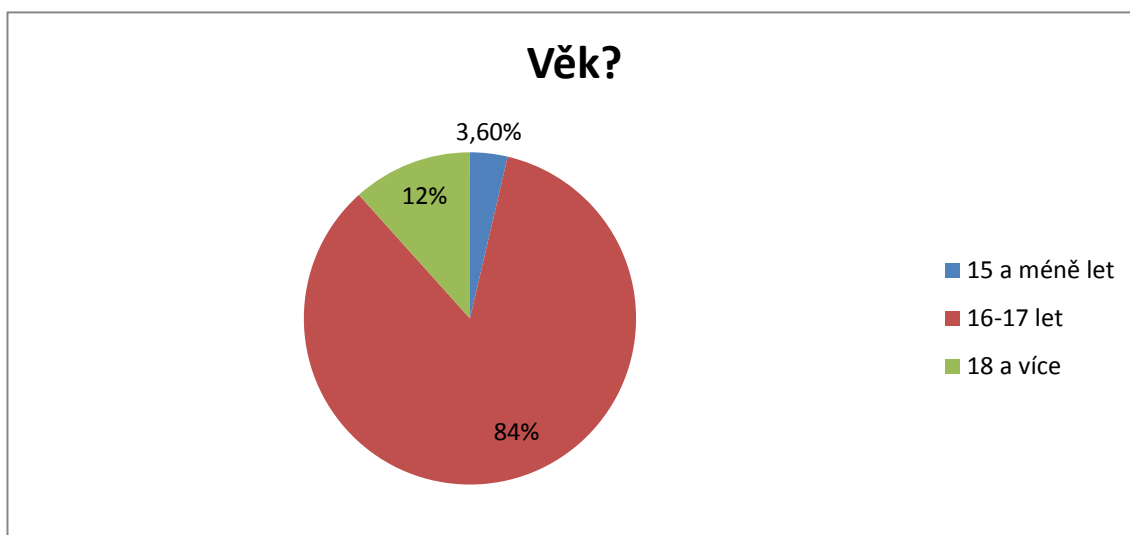
Graf č. 6: *Pohlaví*⁸⁴

⁸⁴ Vlastní dotazníkové šetření

Graf č. 7 znázorňuje věkovou kategorii dotazovaných respondentů. Dotazník byl určen pro studenty středních škol, kteří byli osloveni k vyplnění dotazníku přes internetový portál. Většina respondentů se pohybovala ve věkové hranici 16 až 17 let (85%), ostatní respondenti pak byli ve věku 18 a více (12%) a 15 a méně (3%).

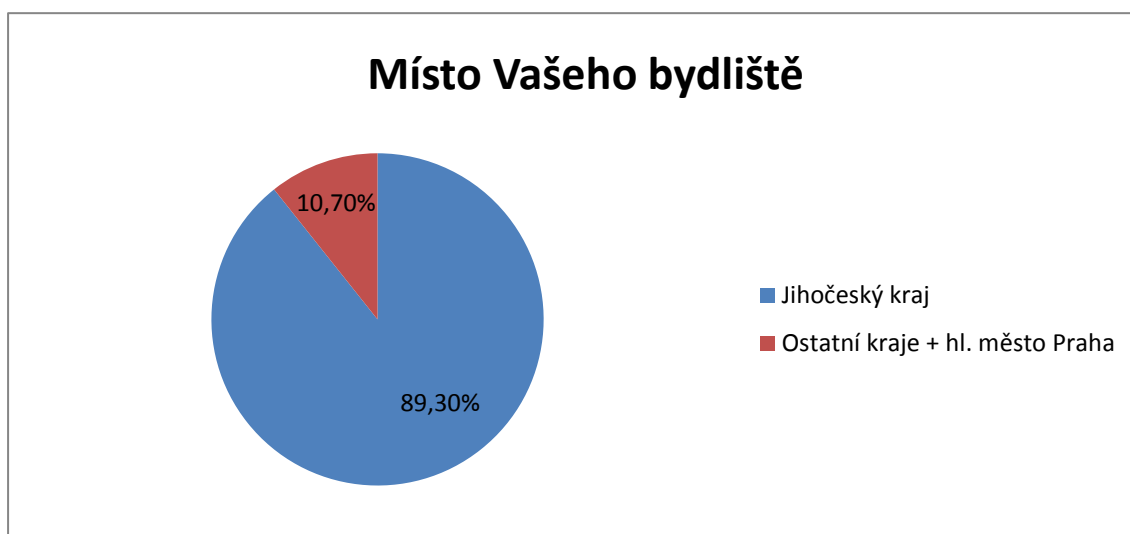
Graf č. 7: *Věk*⁸⁵

Následující graf č. 8 zobrazuje místo bydliště respondentů. Jelikož byli osloveni studenti středních škol v okolí města Prachatic, většina dotazovaných respondentů byla z Jihočeského kraje (89,30%). Pouze 10,70% studentů bylo z ostatních krajů+ hl. města Prahy.

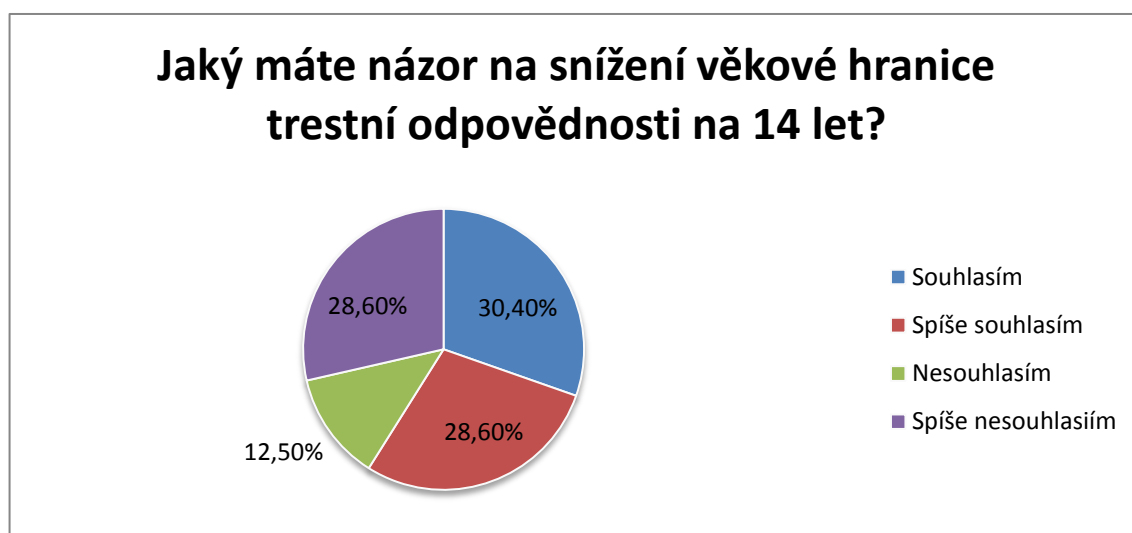
⁸⁵ Vlastní dotazníkové šetření

Graf č. 8: *Místo Vašeho bydliště*⁸⁶

Dále již byly pokládány otázky, týkající se samotné problematiky bakalářské práce. Graf č. 9 znázorňuje, jaký mají respondenti názor na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých na 14 let. U této otázky se dotazovaní příliš neshodli, kdy 30,40% souhlasí se snížením věkové hranice trestní odpovědnosti, nebo alespoň spíše souhlasí (28,60%). Na druhé straně pak 12,50% studentů s tímto názorem nesouhlasí, nebo spíše nesouhlasí (28,60%).

Graf č. 9: *Jaký máte názor na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let?*⁸⁷

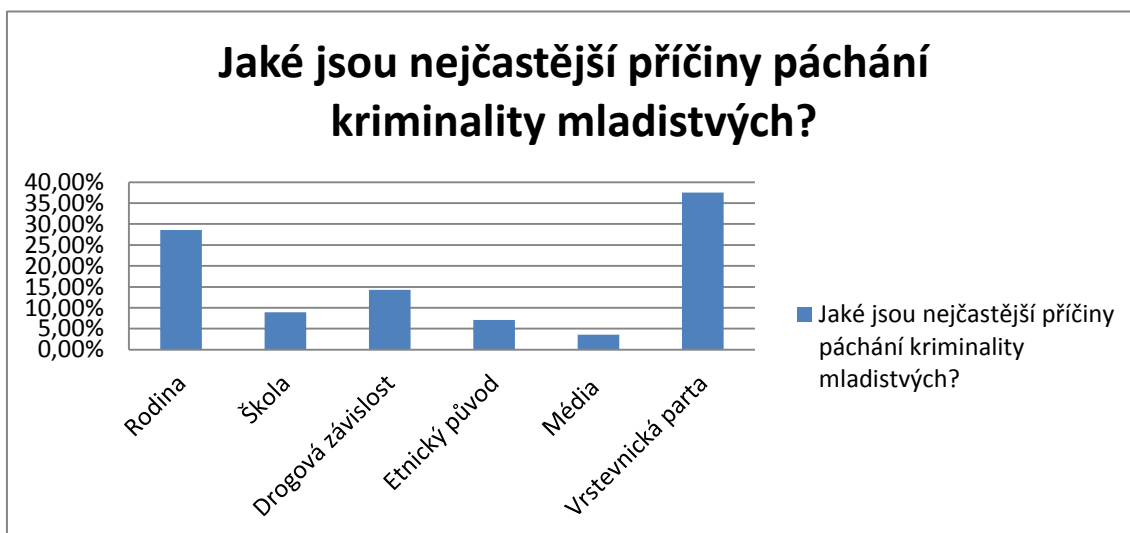
Další otázka graf č. 10 poukazuje na nejčastější příčiny páchaní kriminality mladistvých. Z grafu je patrné, že na prvním místě nejčastější příčinou je vrstevnická parta (37,50%), na druhém pak rodina (28,60%). Další je pak drogová závislost

⁸⁶ Vlastní dotazníkové šetření

⁸⁷ Vlastní dotazníkové šetření

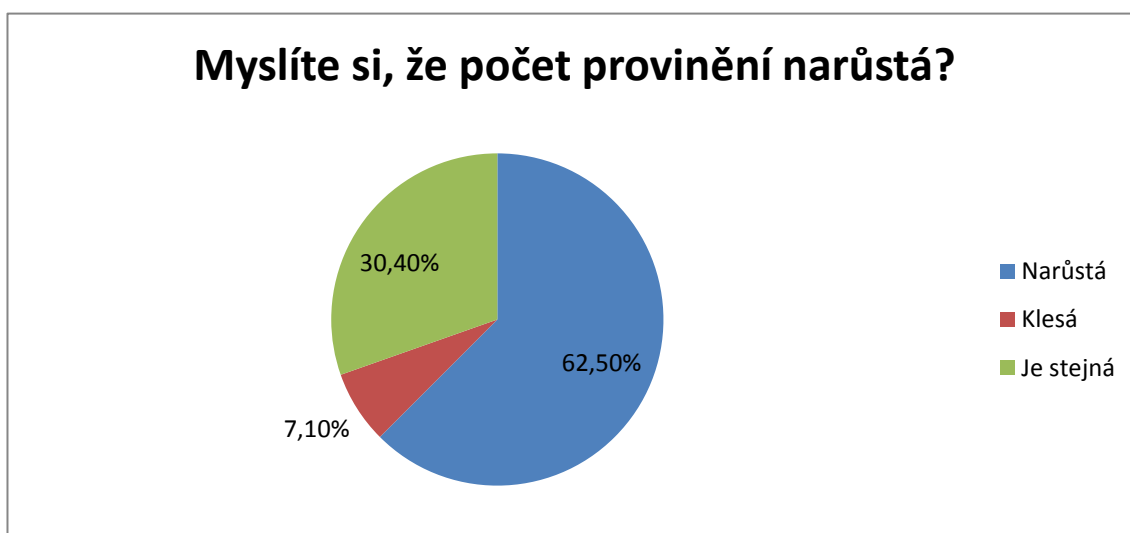
(14,30%), škola (8,90%), etnický původ (7,10%) a na posledním místě jako nejméně spatřovaná příčina páchaní kriminality jsou média (3,60%).

Graf č. 10: *Jaké jsou nejčastější příčiny páchaní kriminality mladistvých?*⁸⁸

Následující graf č. 11 znázorňuje, zdali počet provinění narůstá či klesá. 62,50% dotazovaných je názoru, že provinění narůstá, zatímco 30,40% dotazovaných je názoru, že je stav stále stejný. Pouze zbylých 7,10% dotazovaných si myslí, že provinění klesá.

Graf č. 11: *Myslíte si, že počet provinění narůstá?*⁸⁹

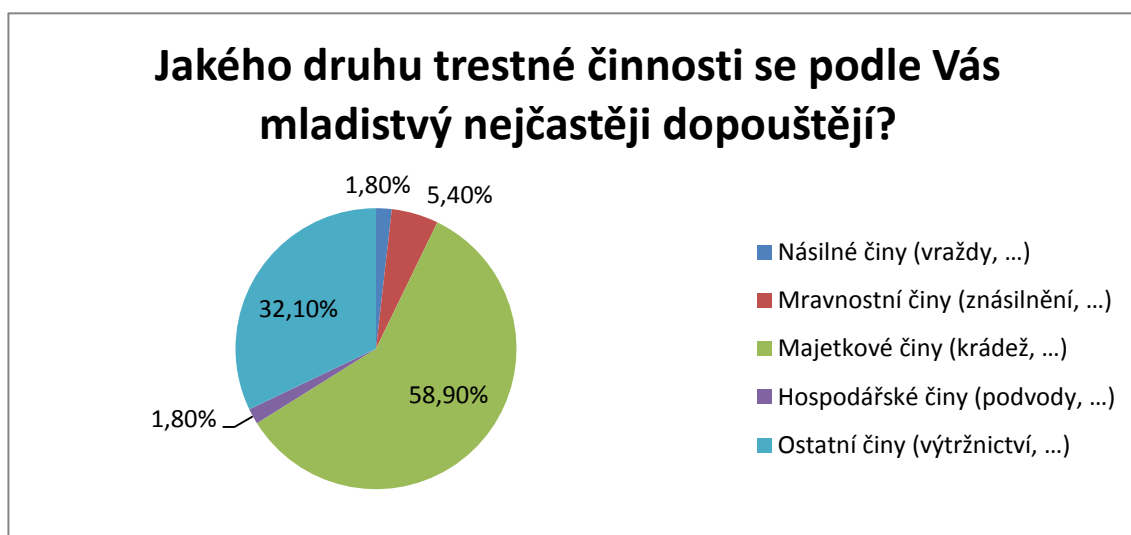
Další položenou otázkou graf č. 12 dotazníkové šetření zjišťovalo, jakého druhu trestné činnosti se mladiství podle respondentů nejčastěji dopouštějí. Jak graf

⁸⁸ Vlastní dotazníkové šetření

⁸⁹ Vlastní dotazníkové šetření

znázorňuje, podle studentů se mladiství dopouštějí nejvíce majetkových činů (58,90%), dále ostatních činů jako např. výtržnictví (32,10%). Mezi posledními pak skončily mravnostní činy (5,40%) a se stejným počtem odpovědí pak násilné činy a hospodářské činy s 1,80%.

Graf č.12: *Jakého druhu trestné činnosti se podle Vás mladistvý nejčastěji dopouštějí?*⁹⁰

Dále byla položena otázka, zda-li podle respondentů jsou tresty ukládané mladistvým dostačující. Z grafu č. 13 lze vyčíst, že přesně polovina studentů si myslí, že ano (19,60%), nebo spíše ano (30,40%), zatímco druhá polovina studentů je názoru, že ne (23,20%), nebo spíše ne (26,80%).

Graf č. 13: *Jsou podle Vás tresty ukládané mladistvým dostačující?*⁹¹

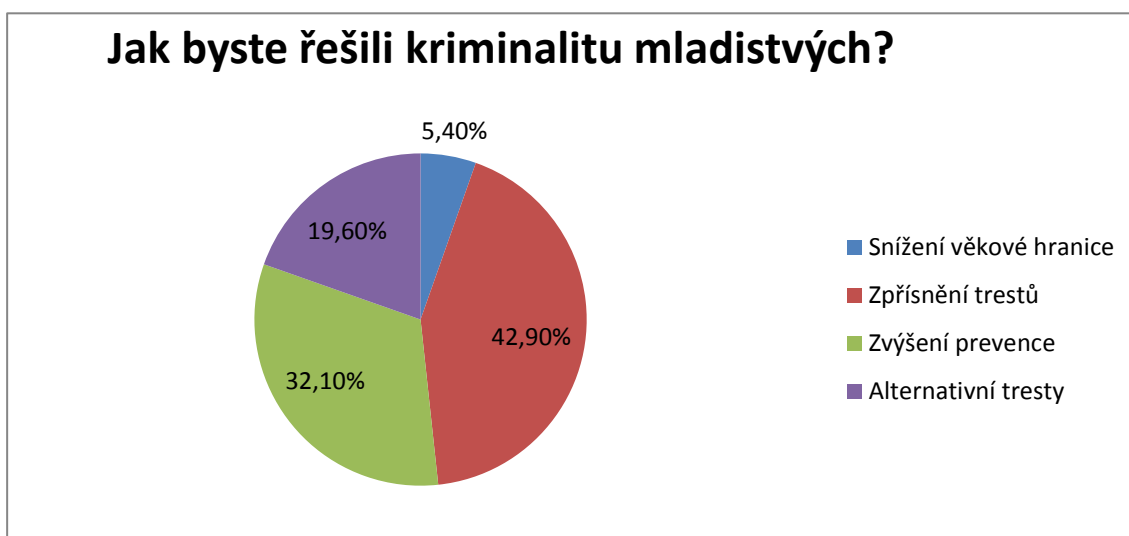

⁹⁰ Vlastní dotazníkové šetření

⁹¹ Vlastní dotazníkové šetření

Závěr dotazníkového šetření zjišťoval, jak by respondenti řešili kriminalitu mladistvých. Z grafu č. 14 je jasně zřejmé, že nejvíce respondentů by zvolilo způsob zpřísnění trestů (42,90%), v těsné návaznosti pak zvýšení prevence (32,10%) či alternativní tresty (19,60%). S nejmenším počtem odpovědí pak skončilo snížení věkové hranice (5,40%).

Graf č. 14: *Jak byste řešili kriminalitu mladistvých?*⁹²

Poslední otázka byla zaměřena na informovanost veřejnosti o chování mladistvých. Graf č. 15 poukazuje, že 64,30% studentů odpovědělo, že veřejnost není informována o chování mladistvých a 35,70% studentů odpovědělo, že je veřejnost informována.

⁹² Vlastní dotazníkové šetření

Graf č. 15: *Myslíte si, že je veřejnost dost informována o chování mladistvých?*⁹³

Dotazníkové šetření obsahovalo 10 uzavřených otázek, kdy nejprve byly položeny otázky, které zjišťovaly pohlaví, věk a bydliště respondentů. Dále pak byly položeny otázky týkající se dané problematiky této práce, tedy kriminality mladistvých. První otázka zněla, zdali by respondenti snížili věkovou hranici trestní odpovědnosti mladistvých. V této odpovědi nebyla jasná převaha odpovědí, ale nejvíce procent měla odpověď ano s 30,40%. Další otázka směřovala na příčiny páchaní kriminality mladistvých, kdy se potvrdilo tvrzení odborných knih, a nejvíce odpovědi dostala vrstevnická parta (37,50%) a rodina (28,60%). Ve zjišťování, jestli počet provinění narůstá, klesá či je stejný, se 62,50% studentů domnívá, že kriminalita narůstá, což není ve skutečnosti s porovnáním se statistikami Policie České republiky pravdivé, jelikož ve skutečnosti kriminalita mladistvých v posledních letech klesá. Mezi nejvíce páchanou trestnou činností mladistvých patří majetková podle studentů, což se shoduje s policejní statistikou. Dále byla uložena otázka, týkající se ukládání trestů mladistvým, kdy se respondenti rozdělili přesně na polovinu, kdy jedna polovina se přiklonila k ano, či spíše ano a druhá ne, či spíše ne. Předposlední otázka byla směřována k prevenci kriminality a to, jak by studenti řešili kriminalitu mladistvých, kdy 42,90% by zpřísnilo ukládané tresty. Dotazníkové šetření bylo ukončeno otázkou, je-li veřejnost informovaná o chování mladistvých, kdy 64,30% dotazovaných je názoru, že není.

⁹³ Vlastní dotazníkové šetření

6.2 Řízený rozhovor

Tento rozhovor je vedený s Bc. Štěpánkou Válkovou, kurátorkou pro děti a mládež z odboru sociálních věcí a zdravotnictví MÚ Vimperk.

Vážená paní Válková,

jak dlouho se prací s mladistvými zabýváte?

„Touto prací s mladistvými se zabývám již 23 let.“

Jakých trestných činů se podle vás mladistvý nejčastěji dopouští?

„Budu mluvit za obvod OSPOD Vimperk – kde se mladiství nejčastěji dopouštějí krádeží, loupeží nebo poškozování cizí věci, tedy majetkové trestné činnosti.“

Jaké jsou podle vás největší příčiny kriminality mladistvých?

„Podle mého názoru se jedná hlavně o sociálně slabou rodinu s kriminální historií, vrstevnickou partu, a nebo jen experimentování mladistvých.“

Co si myslíte o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých?

„Ponechala bych stávající hranici 15 let s upřesněním možnosti používání hranice 12 let v ojedinělých a taxativně vyjmenovaných případech.“

Jaká opatření pro snížení kriminality byste navrhovala?

„Navrhovala bych preventivní působení v rodině, ve škole, ... (informovanost o trestněprávní odpovědnosti a jejích důsledcích, volnočasové aktivity,...); nedělám si však za dobu svého působení iluze, že je prevencí možné výrazné snížení kriminality. Vždy bude určitá skupina mladých, kteří se kriminality, i přes preventivní působení, budou dopouštět.“

Jaká je podle vás prevence kriminality mladistvých v ČR?

„Prevence kriminality je v České republice realizována především ve školách (základní, střední), v rámci svých minimálních preventivních programů ve spolupráci s různými organizacemi (např. neziskové organizace, Policie České republiky, OSPOD- orgán sociálně-právní ochrany dětí, probační a mediační služba, ...), kdy hovoří se žáky o rizikovém chování (mimo jiné i trestná činnost), další prevencí v České republice jsou volnočasové aktivity mládeže.“

Můžete popsat nějaký zajímavý případ z praxe (v krátkosti)?

„Ano, 16letá romská dívka odcizila v baru volně položenou peněženku s doklady a finančních obnosem 8.000 Kč za přítomnosti své kamarádky. Tohoto protiprávního jednání se dopustila poprvé, nikdy v minulosti se nedopustila žádného protiprávního skutku, ani nebyla řešena OSPOD Vimperku. V rámci jednání na OSPOD je s dívkou učiněn výchovný pohovor s podrobným vysvětlením dalšího postupu, doporučením (slušné chování, spolupráce s orgány činným v trestním řízení, snaha napravit vzniklou škodu – omluva, úhrada finanční škody, ...). Matka s dívkou spolupracují, byť vinu popírají.

Během přípravného řízení spolupracovala dívka s orgány činnými v trestním řízení, a to i během soudního jednání. Až při zhlédnutí videonahrávky z barové kamery přiznala, že peněženku našla, ze zvědavosti se do ní šla s kamarádkou na WC podívat. Nalezené peníze si rozdělily (neprokázané tvrzení) a peněženku s doklady zahodily. V průběhu soudního jednání (3 jednání) měla dívka dostatek času zkontaktovat poškozenou a učinit kroky k nápravě (písemná omluva + úhrada vzniklé školy). Soud při rozhodování přihlédl k její trestní bezúhonnosti, následnému doznání a učiněným krokům v náhradě školy. Sankce – podmíněné upuštění od uložení trestního opatření se zkušební dobou na 6 měsíců (9/2016). Dívka chodí do učiliště, připravuje se na budoucí povolání (kuchařka).

Jedná se o případ, který je vlastně ideální. Takových případů není mnoho, ostatní jsou více komplikované.

Tento řízený rozhovor byl proveden s kurátorkou z odboru sociálních věcí, Městského úřadu Vimperk. Paní Bc. Štěpánka Válková pracuje s dětmi a mladistvými 23 let, tedy má mnoholeté zkušenosti s kriminalitou mladistvých, neboť ze zákona orgán sociálně právní ochrany dětí se účastní všech úkonů v průběhu řízení, které jsou s mladistvými vedeny, a dále pak provádí kontrolu nad mladistvými, kdy provádí šetření v jeho rodině apod. Nejprve jí byly položeny otázky jako v dotazníkovém šetření, kdy se její odpovědi shodly s odbornou literaturou a se statistikami Policie České republiky, kdy uvedla, že se mladiství nejčastěji dopouštějí majetkové trestné činnosti, a to hlavně z důvodu, že mladistvý pochází ze sociálně slabé rodiny s kriminální historií, nebo na něho působí vrstevnická parta, či jen má mladistvý chuť experimentovat. Poté byly kurátorce položeny otázky týkající se prevence kriminality, kdy by navrhovala preventivní působení v rodině a ve škole, dále však uvedla, že i přes jakékoliv působení vždy bude určitá skupina mladistvých, kteří se budou kriminality dopouštět. Co se týká prevence kriminality v České republice, je zde realizovaná především ve školách, kdy je hovořeno se žáky o rizikovém chování, a dále je realizována prostřednictvím volnočasových aktivit podle Bc. Štěpánky Válkové. Poslední otázka řízeného rozhovoru byla otevřená, kdy byla kurátorka požádána o to, aby uvedla nějaký případ z praxe.

Závěr

Kriminalita mladistvých patří v současnosti mezi hlavní kriminologická témata. Jedná se o nežádoucí jev, kterému je třeba předcházet z důvodu řádného fungování společnosti. Působení mediálních prostředků na společnost vzbuzuje dojem, že kriminalita mladistvých stoupá a to z důvodu moderní doby, kdy život mladistvého ovlivňuje spousta faktorů, které ve většině případů působí na mladistvého negativně. Z policejních statistik však vyplývá opak, kdy kriminalita mladistvých v posledních sedmi letech klesá. Ještě v roce 2009 se mladiství dopustili 434 trestných činů, kdy v roce 2015 pouze 138 trestných činů. Přestože kriminalita mladistvých ve skutečnosti klesá, je stále důležité, aby se jí předcházelo. V případě předcházení je nezbytné zjistit příčiny páchaní kriminality. Lze říci, že největším faktorem působícím na mladistvého je jeho rodina, neboť od svého narození do současné doby, tj. 15 až 17 let, zde tráví nejvíce svého času. Rodina má na mladistvého působit mravně a v průběhu výchovy zajistit správný vývoj jedince. Zde nastává problém, pokud mladistvý pochází ze sociálně slabé rodiny s kriminální historií. Z pohledu prevence kriminality je tedy velmi důležité zaměřit se na kontrolu správného fungování rodiny.

Lze konstatovat, že všechny cíle bakalářské práce byly splněny. Nejprve v teoretické části se práce zabývala základními pojmy dané problematiky, jako je kriminologie, kriminalita, mladistvý apod. Dále práce popisuje dnešní právní úpravu a její historický vývoj. Na legislativu pak navazuje účel a význam speciální úpravy v trestních věcech mladistvých, kde je specifikováno, že mladistvý se může dopustit pouze provinění. Dále se práce zaměřila na specifika v řízení, kdy všechny úkony musí být prováděny tak, aby byl naplněn výchovný účel řízení, kdy je potřeba vzít v úvahu věk a duševní vyspělost mladistvého a zároveň musí být šetřena jeho osobnost, aby nedošlo k ohrožení jeho dalšího vývoje a k narušení jeho psychické a sociální rovnováhy. Jak již je výše uvedeno, pokud chceme kriminalitě mladistvých předcházet, je třeba se zaměřit na činitele páchaní kriminality, proto činitele kriminality mladistvých uzavírají teoretickou část práce.

Ve výzkumné části práce bylo pracováno s policejními statistikami, aby byl zjištěn skutečný stav a vývoj kriminality mladistvých v období od roku 2009 do roku 2015. Z těchto dat byly zpracovány grafy a tabulka objasňující stav kriminality mladistvých v Jihočeském kraji, což bylo dílčím cílem této práce. Dále bylo v grafu

znázorněno, jaký podíl zastupuje Jihočeský kraj v celkovém počtu trestných činů na celém území České republiky. Pro objasnění, jaký názor mají studenti na problematiku kriminality mladistvých, bylo provedeno dotazníkové šetření na středních školách v okolí města Prachatice. Dále byl proveden řízený rozhovor s kurátorkou ze sociálního odboru, která celou práci obohatila svými mnoholetými zkušenostmi z praxe.

Kriminalita mladistvých je velmi rozsáhlá problematika, na kterou působí velmi mnoho faktorů, a proto je velmi důležité stále s touto problematikou pracovat a nepodceňovat ji.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. CEJP, M. *Aplikace výzkumných metod a technik v kriminologii*, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. 133 s. ISBN 978-80-7338-108-0.
2. FÁZÍK, P., *Násilie v mediích*. In: *Sociální prevencia*. Bratislava: NBT, 2009. 459 s. ISBN:80-239-2994-1.
3. FIRSTOVÁ J., *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 215 s. ISBN 978-80-7380-521-0.
4. JELÍNEK J., MELICHAROVÁ D., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*, vyd. 1. Praha : Linde a.s, 2004, 144 s., ISBN 80-7201-493-5.
5. KAISER, G. *Kriminologie*. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 1994, 268 s. ISBN 80-7179-002-8.
6. KUČHTA, J.; VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 2005, 568 s. ISBN 80-7179-813-4.
7. NEZKUSIL, J. a kol. *Československá kriminologie*. 1. Vyd. Praha: Panorama, 1978, 270 s.
8. NOVOTNÝ, O.; ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, 419 s. ISBN 80-86432-08-4.
9. NOVOTNÝ O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. Vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, 528 s. ISBN 978-80-7353-376-5.
10. MORAVCOVÁ E., PODANÁ Z., BURIÁNEK J. a kol., *Delikvence mládeže Trendy a souvislosti*, Praha: Nakladatelství Stanislav Juhaňák – TRITON, 2015, 231 s., ISBN 978-80-7387-860-3.
11. SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978– 80–7380-389-6.
12. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. Vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, 1040 s. ISBN 978-80-7478-616-7.
13. ŠÁMAL P., MUSIL J., KUČHTA J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. Přerac. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4.
14. VEČERKA K., ŠTĚCHOVÁ M. *Preventivní praxe po novelizaci Zákona o sociálně – právní ochraně dětí*. Brno: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, 161 s. ISBN 978-80-7338-152-3.

15. ZEZULOVÁ J. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vyd. Brno: Masarykova universita, 1997. 247 s. ISBN-80-210-1643-4.
16. ZOUBKOVÁ I., NIKL J., ČERNÍKOVÁ V., *Kriminalita mládeže*, Praha: Policejní akademie České republiky, 2001, 82 s. vyd. 1, ISBN 80-7251-070-3.

Elektronické zdroje

1. JIHOČESKÝ KRAJ-WIKIPEDIA *Jihočeský kraj*. [online]. 2017 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z WWW: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Jiho%C4%8Desk%C3%BD_kraj>
2. SPLHEJ.CZ Jihočeský kraj. [online]. 2016 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://splhej.wz.cz/referat/zemepis/406/Jihocesky-kraj/>>

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. In: Sbíрка zákonů, Česká republika [online]. 2003, částka 79/2003. Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>
2. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: Sbíрка zákonů, Česká republika [online]. 2009, částka 11/2009. Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/200940#cast1>>.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály: rozhovor s Bc. Štěpánkou Válkovou, statistiky Policie ČR.

Seznam zkratk

č.	-	číslo
ČR	-	Česká republika
MÚ	-	Městský úřad
PČR	-	Policie České republiky
OČTŘ	-	orgány činné v trestním řízení
OSPOD	-	orgán sociálně-právní ochrany dětí
Sb.	-	sbírka

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: *Kriminalita mladistvých v Jihočeském kraji v letech 2009 – 2015*41

Seznam grafů

Graf č. 1: *Kriminalita mladistvých v Jihočeském kraji v letech 2009-2015*42

Graf č. 2: *Porovnání kriminality mladistvých v Jihočeském kraji s Českou republikou*.42

Graf č. 3: *Počet obyvatel v jednotlivých krajích ČR*.....43

Graf č. 4: *Celková kriminalita mladistvých v jednotlivých krajích za rok 2015*.....43

Graf č. 5: *Celková kriminalita na počet obyvatel v jednotlivých krajích ČR za rok 2015*.....44

Graf č. 6: *Pohlaví*.....45

Graf č. 7: *Věk*.....46

Graf č. 8: *Místo Vašeho bydliště*.....47

Graf č. 9: *Jaký máte názor na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let*....47

Graf č.10: *Jaké jsou nejčastější příčiny páchaní kriminality mladistvých?*.....48

Graf č. 11: *Myslíte si, že počet provinění narůstá*.....48

Graf č. 12: *Jakého druhu trestné činnosti se podle Vás mladistvý nejčastěji dopouští*.....49

Graf č. 13: *Jsou podle Vás tresty ukládané mladistvým dostačující*.....49

Graf č. 14: *Jak byste řešili kriminalitu mladistvých*.....50

Graf č. 15: *Myslíte si, že je veřejnost dost informována o chování mladistvých.....51*

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník předložený respondentům v dotazníkovém šetření

Kriminalita mladistvých a její příčiny v Jihočeském kraji- Dotazníkové šetření

Dobrý den,

jsm studentem 3. ročníku na Vysoké škole evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích, obor bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě. Věnujte prosím několik minut svého času k vyplnění následujícího dotazníku, který je anonymní a poslouží k doplnění mé bakalářské práce, která se zabývá kriminalitou mladistvých v Jihočeském kraji.

Děkuji za vyplnění.

1. Pohlaví?

- Muž
- Žena

2. Věk?

- 15 a méně let
- 16-17 let
- 18 a více

3. Místo Vašeho bydliště

- Jihočeský kraj
- Ostatní kraje + hl. m. Praha

4. Jaký máte názor na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14let?

- Souhlasím
- Spíše souhlasím
- Nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím

5. Jaké jsou nejčastější příčiny páchaní kriminality mladistvých?

- Rodina
- Škola
- Drogová závislost
- Etnický původ
- Média
- Vrstevnická parta

6. Myslíte si, že počet provinění narůstá?

- Narůstá
- Klesá
- Je stejná

7. Jakého druhu trestné činnosti se podle Vás mladistvý nejčastěji dopouští?

- Násilné činy (vraždy,...)
- Mravnostní činy (znásilnění,...)
- Majetkové činy (krádež,...)
- Hospodářské činy (podvody,...)
- Ostatní činy (výtržnictví,...)

8. Jsou podle Vás tresty ukládané mladistvým dostačující?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne

9. Jak byste řešili kriminalitu mladistvých?

- Snížení věkové hranice
- Zpřísnění trestů
- Zvýšení prevence
- Alternativní tresty
- Jiné

10. Myslíte si, že je veřejnost dost informována o chování mladistvých?

- Ano
- Ne

Příloha č. 2: Řízený rozhovor s Bc. Štěpánkou Válkovou, kurátorkou pro děti a mládež z odboru sociálních věcí a zdravotnictví MÚ Vimperk.

Vážená paní Válková,

Jak dlouho se prací s mladistvými zabýváte?

Jakých trestných činů se podle vás mladistvý nejčastěji dopouští?

Jaké jsou podle vás největší příčiny kriminality mladistvých?

Co si myslíte o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých?

Jaká opatření pro snížení kriminality byste navrhovala?

Jaká je podle vás prevence kriminality mladistvých v ČR?

Můžete popsat nějaký zajímavý případ z praxe (v krátkosti)?